Türk-İş

SAYI:106

TÜRKİYE
İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

Türk-İş

AYLIK DERGİ

ARALIK
1972
YIL : 9
SAYI : 106

FİYATI : 250 Krş.
BİR YILLIK
ABONE . 25.00 TL.

Türk-İş adına sahibi
SEYFİ DEMİRSOY

Yazı İşleri Müdürü
ÜLKÜ ARMAN

Fotoğraflar
Şehir Fotoğraf Ajansı
ADNAN HASKOKAR

Adres :

Türk-İş Genel
Merkezi
Bayındır Sokak No. 8
ANKARA
Telefon: 17 91 36

Türk-İş Dergisi Basın Ahlâk Yasasına uyar.

Türk-İş Basın ve Halkla Münasebetler Merkezi tarafından hazırlanan Türk-İş Dergisinin bu sayısı, Ankara'da AĞAÇ-İŞ Matbaasında dizilmiş, tertiplenmiş ve basılmış; klişeler, Torunoğlu Klişede yapılmıştır.

SUNUŞ

Saygıdeğer
Türk - İş Okuru,

Aralık ayı başlarında, kamuoyunda geniş akisler yaratan bir konuşmaya tanık olduk. Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç, Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmada, hükûmetin işçi hareketi konusundaki tutumunu eleştirdi ve son zamanlarda işçi topluluğunun maksatlı olarak tahrik edilerek huzursuz kılındığını, sosyal güvenlik haklarından kısıntı yapılacağı yolundaki çalışmaların, bu yoldaki söylentileri kuvvetlendirdiğini, asıl huzursuzluğun demokratik rejim tartışmaları ile daha büyük önem kazandığını belirtti. Tunç, Senato'da yaptığı konuşmasında, işçi hareketinin, demokratik rejime karşı bir müdahalede bulundurulması karşısında işçilerin herhangi bir talimat almadan genel greve gideceklerini, Türkiye'nin bir miting meydanı haline geleceğini, yurt dışındaki işçilerin dövizlerini yurda göndermeyeceklerini söyledi.

Türk - İş Genel Sekreteri, Senatodaki konuşmasını yapmadan önce bu yolda bir demeç vermiş, ancak yayınlanması yasaklanınca Cumhuriyet Senatosunda konuşmak gereğini duymuştu. Basında, radyo ve televizyonda geniş yer alan ve kamuoyunda da aynı ölçüde ve olumlu şekilde ilgi duyan bu konuşmayı, dergimizin bu sayısında görebilirsiniz.

*

Deri işkolunda bir süreden beri devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde olumlu sonuç alınamadığı Aralık ayı başlarında, tehlikeli bir uygulama ile karşı karşıya kalındı. İşveren, Deri - İş Sendikasının grev kararı almasından hemen sonra lokavt ilân ederek uygulamaya geçti. İstanbul'da Kazlıçeşme semtinde kurulu bulunan 74 deri fabrikasında çalışmakta olan 1800 kadar işçi, lokavta karşı sendikanın verdiği güçle büyük bir direnme gösterdi. Lokavtı bir karşıt grev olarak niteleyen işveren, bu uygulamasıyla işçileri açlıkla karşı karşıya bıraktığını bilmezlikten geldi. Ancak, Deri - İş sendikası, Türk - İş'e bağlı tüm sendikaların desteği ile işçilere büyük bir moral verdi. Aralık ayı içinde tekstil işkolunda da, bir lokavt kararı alındı. Bu ikinci lokavtı uygulaması ise Aralık ayı sona ererken henüz başlamamıştı. Dergimizde lokavtla ilgili geniş bir yazımızı bulacaksınız.

*

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı ile Türk - İş'in ortaklaşa düzenledikleri «Nüfus Sorunları» semineri Aralık'ta İstanbul da yapıldı. Seminerde yapılan konuşmalar «toplantılar» bölümümüzde yer aldı. Ayrıca nüfus sorunlarının geniş bir eleştirisi ve incelemesini yapan tanınmış uzmanlardan Tevfik Çavdar'ın bu konuda hazırladığı bir yazıyı da dergimizde okuma fırsatını bulacaksınız.

*

Bu sayımızda, Aralık ayı içinde yapılan İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulu toplantısı hakkındaki haberimizle birlikte, çeşitli sendikaların toplu sözleşmeleri de yer aldı.

Saygılarımızla

Tunç, Senato'da işçi hakları hakkında konuştu...

Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç Aralık ayı başlarında bir demeç vererek hükümeti şiddetle eleştirdi. Ancak Türk - İş Genel Sekreterinin bu demeci, basın, radyo ve televizyonda yayınması ve dağıtılması Sıkıyönetim makamlarınca yasaklandı.

Cumhuriyet Senatosu üyesi bulunan Türk - İş Genel Sekreteri Tunç, iki gün sonra yasaklanan bu konuşmasını Senatoda yaptı. Tunç'un Senato'daki bu konuşmasının yayınlanması da, yine yasaklandı, ancak Anayasadaki **«Meclis kürsüsüsünden yapılan konuşmaların asla yasaklanamayacağı»** hükmü daha sonra hatırlanmış olacak ki, yasak kararı, konulduktan iki saat sonra kaldırıldı ve bu suretle basında yer alma imkânı sağlandı.

Halil Tunç'un Senatodaki bu konuşması kamuoyunda büyük akis ler buldu ve çok olumlu karşılandı.

TUNÇ, SENATODAKİ KONUŞMASINDA TÜRK İŞÇİSİNİN GEREKENİ YAPACAĞINI SÖYLEDİ:

Rejime müdahale edilirse genel grev başlar

ANKARA, (HA) — Bir buçuk milyona yakın işçinin sendikal kuruluşu olan TÜRK-İŞ'in Genel Sekreteri Senatör Halil Tunç, dün Cumhuriyet Senatosu'nda yaptığı gündem dışı konuşmada, Türk işçilerinin haklarından geriye dönüşü ve demokratik rejime herhangi bir müdahaleyi kabul etmeyeceğini, böyle bir halde "Hırcınlaşıp" genel greve kadar gi-

TUNÇ'UN SENATO KONUŞMASINI VEREN BİR GAZETE

«Rejime müdahale edilirse genel grev...»

Türk - İş Genel Sekreteri'nin konuşmasını yapmasından kısa bir süre sonra, Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına başvurarak Halil Tunç'un bu konuşmadan dolayı yargılanmak üzere dokunulmazlığının kaldırılmasını istedi.

TUNÇ'UN KONUŞMASI

Cumhuriyet Senatosu üyesi Halil Tunç, ülkemizin her zamankinden daha çok dirlik, düzenlik ve moral gücüne muhtaç bir dönem içinde bulunduğunu belirterek başladığı konuşmasına, ekonomimizin her kesiminde daha çok çalışmak ve üretimi arttırmanın ancak istikrarlı bir politikanın uygulanması ve çalışanların yarınlarına güvenle bakması ile mümkün olduğunu söyledi. işçilerin bir süreden beri huzursuz bulunduğunu açıkladı.

Tunç, işçi kesimindeki bu huzursuzluğa karşı ilgilileri uyardığını belirterek şu konuşmayı yaptı:

«Geçtiğimiz yıllar içinde toplumumuz büyük sorunlar içinde bocalar, genellikle bu sorunlara sokaklarda çözüm aranırken, ülkenin daha büyük badirelere sürüklenmesini işçilerin sakin kalabilmesi önlemiştir.

Dünya tarihi, işçilerin sokağa dökülmesinin yarattığı sonuçların örnekleriyle doludur. Bu örneklerden ders alabilen ülkeler, işçilerin huzur içinde bulunmalarını, ekonomik yönden olduğu kadar, demokratik rejimin ve ülkenin selâmeti bakımından da amaç olarak almışlar, olanca güçleri ile, işçileri daha iyi yaşama koşullarına ulaştırmaya çalışmışlardır. Bu çalışmaların sonucundadır ki, Batıda işçi topluluğu bugünkü yaşama düzeyine ulaşmıştır.

1961 Anayasası ile ileri haklara kavuşan ve bunları yasalar sınırla-

HALİL TUNÇ
Türk - İş Genel Sekreteri

rı içinde kullanan işçi kesiminin huzur içinde bulunması ve hakkını sokakta aramak gereğini duymaması ülkemiz için bir şans teşkil etmiştir.

Ne var ki, son zamanlarda işçi topluluğu maksatlı bir şekilde tahrik edilmekte, huzursuz kılınmaktadır.

Geçtiğimiz Haziran ayından beri işçilerin sosyal güvenlik hakları üzerinde yapılmakta olan tartışmalar bu huzursuzluğu yaratan nedenlerden biridir.

Anayasa ve yasaların işçilere sağladığı Sosyal Güvenlik haklarından kısıntı yapılacağı yolundaki söylentiler ve bu yoldaki çalışmaların söylentileri doğrular yönde gelişmesi, işçi kesimini tahmin edilemeyecek kadar tedirgin duruma getirmiştir.

Başta Başbakan olmak üzere, Çalışma Bakanı ve bütün siyasi parti liderlerinin işçi haklarından dönüş yapılmayacağı yoldundaki kesin beyanlarına rağmen, çalışmaların tamamen aksi yönde geliştirilmesinde kasıt aramak gerekir. Bu kastın arkasında, işçi düşmanlığının da ötesinde bazı amaçlar yatmaktadır.

Çalışma Bakanı, işbaşına geldiği günden bu yana, durmadan demeç vererek, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun yönetiminin ele alınacağını söylemiş, ama buna rağmen, Kurumun yönetiminde en ufak bir düzelme dahi kaydedilmemiştir.

Aslında, Sosyal Sigortalar Kurumu kötü bir yönetimin yarattığı bunalımın içindedir ve bu yönetimin cezası işçiye çektirilmek istenmektedir. Ehliyetsiz yöneticiler idaresinde ve siyasal iktidarların baskısı altında bulunduğu sürece, Kurumun daha iyi koşullara ulaştırılması mümkün olmayacaktır.

Son olarak, işçi emekliliği konusunda önerilen tedbirlerle, bir yandan haklar geriye götürülmek, öbür yandan da prim oranları artırılmak istenmektedir.

Türk İşçi Hareketi, hakların geriye götürülmesine hiçbir şekilde müsaade etmeyeceğini kesinlikle açıklamıştır. Kurumun bugünkü yönetimi içinde, prim oranlarının artırılmasının da fayda sağlamayacağı ve işçiden kesilen paraların heba edileceği kesinlikle bellidir. Bu nedenle, Kurumun yönetimi değiştikçe, primlerin artırılmasına da izin verilmeyecektir.

Durmadan artan pahalılığın yarattığı sıkıntı içinde, yaşama düzenleri hergün biraz daha kötüye giden ve bu durum yüzünden hızla bunalıma doğru sürüklenen işçilerin sırtına, prim artışlarıyla yeni yükler yüklemeye kimsenin hakkı yoktur.

İşçiler, iane değil, ödedikleri paraların karşılığını almak istemektedirler ve hiçbir kuvvet işçileri bu istekten döndüremeyecektir. Sosyal Sigortalar Kurumu, işçilerin ödedikleri paralarla kurulmuştur. İşçiler, bu kuruluştan kendi haklarına sahip çıkmasını istemektedirler.

HUZURSUZLUĞUN BİR BAŞKA NEDENİ: LOKAVTLAR

İşçileri huzursuz eden bir di-

Halil Tunç, petrol ve madenlerin devletleştirilmesini istedi

Ege Bölgesi Sanayi Odasınca düzenlenen «Toplu Sözleşmelerde son gelişmeler» konulu panele katılan Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç, **«Türk işçisinin tüm sanayiin devletleştirilmesi gib biir eğilimi asla yoktur»** *dedi.*

Türk - İş Genel Sekreteri, bazı işverenlerin 1950 - 1954 yıllarındaki kâr patlamalarının özlemi içinde bulunduğunu ileri sürdü ve birçok sektörlerde kâr marjının yüzde 60 - 70'e vardığını belirtti. Tüm kaynakların devletleştirilme gibi bir anlayışın içinde bulunmadığını kaydeden Tunç, «Ancak bazı kaynaklarımızın ister istemez devlet elinde bulunması ülke çıkarları açısından şarttır» dedi ve özellikle petrol ile madenlerin devletleştirilmesinin gerekliliği üzerinde durdu.

Türkiye'de işverenlerin mutlaka bir zihniyet reformuna gitmesi gerektiğini söyleyen Tunç, böyle bir reforma gidilmezse, Ortak Pazarda rekabet gücümüzün zayıflayacağını açıkladı.

İşverenlerin, Türkiye'de kalifiye işçi sıkıntısı çekildiği yolundaki iddiaları üzerinde de duran Türk - İş Genel Sekreteri bu konuda şöyle dedi:

> *«Türkiye'de kalifiye işçi sıkıntısı vardır. Bu bir gerçektir. Fakat bunun nedenleri üzerinde durulması gerekir. Kalifiye işçi sıkıntısı. Almanya'ya gönderilen işçilerden meydana gelmektedir. Bugün Almanya kalifiye olmayan işçi almamaktadır. Oysa Almanya'ya gönderdiğimiz bir kalifiye işçinin Türkiyeye bir marklık bir katkısı varken, gidişi sebebi ile beş marklık bir zarar yaratmaktadır. Bu nedenle, dış ülkelere kalifiye işçi sevkini mutlaka önlemek, durdurmak zorundayız.»*

Türk - İş Genel Sekreteri, Toplu sözleşmelerin ülkenin ekonomik demokrasiye geçişini sağlayacak bir etken olduğunu da belirtti ve şunları söyledi:

> *«Bugün Avrupa'da sermayeye düşman gözü ile bakılıyor. Marksist, Leninist partiler oy alamıyor. Avrupa bugün ekonomik hayatta iki sistemi bir araya getirmiştir. Sosyalist ülkelerdeki işe emniyeti ile demokratik ülkelerdeki hürryet. İkisini bir arada sağlayan Avrupa ülkeleri bizim rehberimiz olmalıdır. Tabii bunlar, ekonomik, sosyal, siyasi anlayışlar içinde olmalıdır.»*

ğer neden de yurdumuzda lokavtların batıda dahi görülmeyen şekilde yaygınlaşmakta oluşudur. Son olarak deri işkolunda bir greve karşı alınan 74 lokavt kararı bu durumun en yeni örneğini teşkil etmiştir. Grev sadece üretimi durduran bir araçtır; lokavt ise hem üretimi durduran hem de işçiyi açlığa iten tehlikeli bir silâhtır. Türkiye dünyada en az grev yapılan ülkedir. Buna karşı ise, lokavtlar grevlerle oranlanamayacak kadar hızla artmakta ve her gün daha çok sayıda işçi açlığa itilmektedir.

İşçileri açlığa iten işverenler, bu durumun yaratacağı sonuçların sorumluluğunu da en ağır şekilde taşımakta olduklarını çok iyi bilmelidirler.

VE ASIL HUZURSUZLUK SEBEBİ: DEMOKRATİK REJİM TARTIŞMALARI

İşçileri huzursuz eden en önemli sebep ise, demokratik rejim üzerinde sürdürülmekte olan tartışmalardır.

Türk işçileri, 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesinden bu yana, demokratik rejimin faziletlerine inanmış ve bu rejimin ülkemizi az gelişmişlikten kurtaracak tek rejim olduğunu, kendi hayatındaki gelişmelerden görerek anlamıştır. Bu nedenle, Türk işçileri, diktanın her çeşidine ve nereden elirse gelsin, demokratik rejime yönelecek her müdahaleye karşı çıkmaya and içmiştir. Türk işçilerinin sadık kalma kararında oldukları yemini kamuoyuna bir kere daha duyurmak yararlı olacaktır:

Türk işçilerinin yemini şöyledir:

> «Tarih boyunca hür ve bağımsız yaşamış bir milletin insan haklarına, demokrasi ve Sosyal Adalet ilkelerine, Atatürk ideallerine, fakirlik ve sefaletin barış ve ilerlemenin başlıca engeli olduğuna inanan evlatları biz Türk işçileri, Anayasa rejimimizi, nereden gelirse gelsin, her türlü yıkıcı hareketlere karşı korumak uğrunda hiç bir fedakârlıktan çekinmiyeceğimize and içeriz.»

Hiç bir kuvvetin, Türk işçisini yemininden döndüremeyeceği, çok iyi bilinmelidir. Türk işçisi yeminine bir şeref borcu olarak sadıktır ve haksızlıklar önünde boyun eğdiği zaman, haklarıyla birlikte şerefin de kaybedeceğini çok iyi bilmektedir.

Batı sendikacılığının sahip olduğu bilinç düzeyine erişmiş bulunan Türk Sendikacılık Hareketi, bugün, sorumlu sendikacılar ve haklarına sahip çıkmak için her mücadeleyi göze almış şerefli bir işçi kitlesine sahiptir. Ama, işçilerin haklarına ve korumaya and içtikleri demokratik rejime karşı girişilecek tecavüzler, sorumlu sendikacılığı da bir noktada geçersiz hâle getirecek ve gücünden emin olduğu için bugüne kadar sükûnetini korumuş olan işçilerin bir anda hırçınlaştıkları görülecektir.

Bütün ilgililerin bu gerçeği çok iyi bilmelerinde, yurdumuzun geleceği bakımından sayısız yarar vardır.

Kamuoyuna açıkça ilan etmek isteriz ki, işçi haklarının kısıtlanması, ya da demokratik rejime her hangi bir müdahalede bulunulması halinde, Türk işçileri gerekeni yapacaklardır.

Böyle bir durum karşısında, yurt dışındaki işçiler döviz göndermeyi durduracaklardır.

Böyle bir durum karşısında, Türkiye bir miting alanı haline dönecektir.

Ve böyle bir durum karşısında işçiler, herhangi bir talimat almaya gerek duymadan genel greve gideceklerdir.

Haklarının kısıtlanması ve demokratik rejime müdahalede bulunulması halinde, işçilerin son çare olarak uyulamayı düşündükleri bu müeyyidelere hiçbir zaman lüzum duyulmaması Türk İşçi Hareketinin yürekten dileğidir.»

Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un Senato konuşması ertesi gün gazetelerde geniş şekilde yer aldı, tepkisi de aynı şekilde büyük oldu.

Çalışma Bakanı, emekli aylıkları artacak dedi

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, işçi emekli aylıklarının iyi yılda bir ayarlanmasını öngören kanun taslağının, bakanlıkların görüşüne sunulduğunu açıkladı.

Uzuner'in açıklamasına göre, Sosyal Sigortalar Kanunu' nda değişiklik yapılmasını öngören taslak kabul edilirse, işçi emekli aylıkları her iki yılda bir geçim endeksleri gözönünde tutularak artırılabilecek.

Taslak, iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasından yararlananlarla gelir bağlanmasına hak kazanmış, ancak henüz işlemi tamamlanmamış olanların aylıklarının 1 Ocak 1973 tarihinden itibaren artırılmasını da öngörüyor.

Taslağa göre ayrıca yaşlılık veya ölüm aylığı almakta olanlarla bu aylıklara hak kazanan ancak işlemleri tamamlanmayanların aylıkları da 1 Ocak 1973 tarihinden başlamak üzere artırılacak.

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, böylece 1972 yılından önce aylık bağlanan işçi emeklilerinin durumlarının yeni emeklilerle aynı düzeye getirilmiş olacağını, bundan sonra maaş ayarlamasının yeni sistemle yapılacağını bildirdi.

zaman zaman düzelterek de olsa. köyünden Ganime, dört çocuk ve levemedi. Sona bir gece gelip evi

74 deri fabrikasında lokavt kararı uygulaması başladı

İkibinden fazla işçinin çalıştığı 74 deri fabrikasında, işverenlerin aldığı lokavt kararı dün uygulanmaya başlanmıştır.

Deri-İş Sendikası ile Deri İşverenleri Sendikası arasında uzun bir süreden beri devam eden toplu sözleşme müzakerelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine, 74 işyeri için lokavt kararı alan İşverenler Sendikası, Cumartesi günü işyerlerine asılan bildirimlerle, fabrikaların kapatıldığını, açıklamıştır. Buna rağmen dün sabah Kazlıçeşme'deki fabrikalara gelen işçiler, kapılar kapatıldığından toplu olarak uzun bir süre sokaklarda beklemişlerdir.

Türk-İş'e bağlı Deri-İş Sendikasından yapılan açıklamaya göre, işverenlerin lokavt kararı aldığı 74 fabrikadan sadece birinde, Berton Fabrikasında greve gidilmiş, diğer işyerlerinde ise henüz grev kararı ilân edilmemişti. Sendika yöneticileri haksız bir tasarruf olarak nitelendikleri lokavtla ilgili olarak «Toplu sözleşme müzakerelerinde günlük ücretlere 10 liralık bir zam istemiştik. İşverenler ancak 6 liralık bir zammı kabul ettiler. Uzlaştırma Kurulunda da bir anlaşmaya varamayınca biz grev, onlar da lokavt kararı aldılar. Fakat bizim grev konusunda henüz bir teşebbüsümüz olmadan, işverenler lokavtı

OLAYLARIN

İŞVERENLER LOKAVTI UYGULUYOR

İşçiyi açlık ve sefalete atmanın yolu...

DERİ VE TEKSTİL İŞKOLUNDA 23.800 İŞÇİ LOKAVT İLE KARŞI KARŞIYA

Aralık ayının başlarında İstanbul'da Kazlıçeşme semtinde, Türk İşçi Hareketi yönünden önemli olaylar cereyan ediyordu. Türkiye Deri - İş Sendikası, Deri İşverenleri sendikası ile bir süredir devam ettirdiği toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmaya varamayınca ilk grev uygulamasını Kazlıçeşmedeki Dakron deri fabrikasında başladı ve diğer işyerlerinin bu grevi izleyeceğini açıkladı. Ancak, bu açıklamanın yapılmasından üç gün geçmemişti ki, deri işverenleri sendikası, Kazlıçeşmede grev hazırlıkları içinde bulunan 74 işyerinde lokavt ilân ettiğini bildirdi. Aslında bu beklenen, fakat uygulaması oldukça güç bir karardı.

Kazlıçeşme'de irili ufaklı bu 74 işyerinde 1800 kadar deri işçisi çalışmakta, her türlü sosyal hak ve iş güvenliğinden yoksun oldukları gibi, ücret düşündüğünden de şikayetçi bulunmaktaydı. İşverenin lokavt kararı, Deri - İş Sendikasının grevini önleme amacı güdüyor ve yanlış hesaplarla «Bu işin üstesinden gelineceği» ifade ediliyordu. İşveren Deri - İş Sendikasını malî güçlüklerle karşı karşıya bırakmayı kendisine hedef seçmişti. Ama düşünemedi, aldığı bu lokavt kararına, sadece Deri - İş Sendikasının değil, Türk - İş'e bağlı bütün kuruluşların ve yurt dışında ki federasyonların karşı koyacağı idi...

Nitekim lokavtın ilân edilmesinden kısa bir zaman sonra Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy İstanbul'da deri işçilerine yaptığı ziyarette, lokavt ilân etmekle işçilerin gücünün kırılamayacağını belirtiyor, sonuna kadar mücadele edilerek başarıya ulaşılacağını söylüyordu.

MUSTAFA ŞAHİN'İN AÇIKLAMASI

74 işyerinde ilân edilen lokavttan sonra bir açıklama yapan Deri - İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Şahin şöyle diyordu:

«Türkiye Deri İşverenleri sendikası ile toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde, işverenlere bazı tavizler vermiştik. Bu tavizimiz, 1800 işçinin mağdur edilmemesi ve çalışma barışının bozulmaması nedenine dayanıyordu. Ancak aldıkları lokavt kararı karşısında, bu tavizleri geri alıyor ve eski şartlarımızla karşılarına çıkıyoruz. Sendikamızın malî gücü, lokavta direnebilecek bir seviyededir. Ayrıca bağlı bulunduğumuz Türk - İş ile uluslararası federasyonlar da en geniş ma-

İşkolu	Yıl	Lokavt sayısı Toplamı	Lokavt sayısı Kamu Sektörü	Özel Sektör	Lokavta tâbi tutulan işçi sayısı	Lokavt süresi (gün)
İstanbul deri	1964—67	52	—	52	1045	22
Manisa, Salihli mensucat	»	1	—	1	560	21
Malatya Belediyesi	»	1	1	—	36	28
Adana fırınlar	1968	61	—	61	541	18
Sümerbank	1969	25	25	—	30.789 (uygulanmadı	—
Kutsal Koll. Şir. Amasya	1969	1	—	1	18	111
Forna Tasfiye Klima Fabrikası İzmir	1969	1	—	1	17	tespit edilemedi
Kent Lastik ve Tic. A.Ş.	1969	1	—	1	50.	tespit edilemedi
Deri-İşverenleri, İst	1972	74	—	74	1800	24 gündür devam ediyor
Tekstil işverenleri	1972	54	—	54	22.000 (henüz uygulamaya geçilmedi)	—

TÜRKİYE'DE LOKAVT VE GREVLER

Rakamlar ortada

lî yardımda bulunacaklarını bildirmişlerdir.

Deri - İş Sendikası olarak amacımız, işverenin daha az kazanması değil, kazandığının bir kısmını da, insanca yaşayabilme hakkına sahip olan işçilere vermesidir. Bunu sağlayacağımıza inanıyoruz.»

4 Aralık günü Kazlıçeşme'nin Köprübaşı meydanı gerçekten son yıllarda görülmemiş bir heyecan içinde kaynıyordu. Sokağa atılan işçiler, kocaları işsiz kalan kadınlar, babalarının hakkı yenen çocuklar, hepsi orada toplanmıştı. Lokavtın ne olduğunu şimdi anlamışlardı. Ama bildikleri bir şey daha vardı, Deri - İş Sendikası ile tüm işçi kuruluşları kendilerinin arkasında bulunuyordu. Bu görüşlerinde haklıydılar da.. Çünkü her geçen gün, bu görüşlerini kuvvetlendiriyor, Türk - İş başta olmak üzere tüm sendikalar ve uluslararası kuruluşlar Deri - İş Sendikasını yanlız bırakmadıklarını gösteriyorlardı.

LOKAVT

Lokavtı bir karşıt grev olarak niteleyen işverenler, bu uygulamayla aldandıklarını her geçen gün görmekte idiler. Çünkü lokavt bir Anayasal hak değildi. 1961 Anayasasına grev hakkı dahil edildiği halde, lokavta yer verilmemiş, Anayasanın gerekçesinde de, lokavtın insan hakları arasında yer alamayacağı açıkça belirtilmişti. İşverenler ise lokavtı karşıt grev olarak tanımlıyorlardı. Böyle bir tanımlamanın demokratik ölçülerle bağdaşır yanı bulunmadığı açıktı. Bir grevin bir işvereni açlığa mahkûm ettiği görülmemişti ama, lokavt uygulamalarının işçileri açlıkla karşı karşıya bıraktığı bütün dünyada bilinen bir gerçekti.

12 Mart sonrasının şartları içinde grevlerde büyük bir azalma izlenirken, lokavt ve «maskeli lokavt» diye niletenebilecek işyeri tasfiyelerinde büyük bir artış meydana geliyordu. 1971 de 78 greve 10.916 işçi katılmışken, 1972'nin ilk dokuz ayında 16 greve 4663 işçi girmişti. Bu düşme işçi haklarının zedelenmesi bakımından gerçekten ilginçti.

Buna karşılık lokavt sayısında 1971'e oranla, büyük bir artış görülüyordu. İşyeri tasfiyeleri bir yana bırakılırsa, lokavt sayısı 1970'te 2 iken, 1972'nin ilk dokuz ayında 74'ü deri işkolunda uygulanan, 54'ü de karar alınmasına rağmen uygulanmayan tekstil işkolunda olmak üzere 128'e çıkmıştı. İşçi sayısı ise 23.800'e ulaşıyordu.

Aralık ayı sona ererken, deri işkolundaki lokavt bütün gücü ile devam ediyor, ancak işçiler ve sendikalar da aynı güçle karşı koyuyorlardı.

TEKSTİL İŞKOLUNDA LOKAVT KARAR

Kazlıçeşme'de lokavt uygulaması devam ederken, Tekstil işverenleri de, 22 bin işçi için toplu sözleşme görüşmelerini sürdüren Teksif Sendikasının tekliflerini kabul etmiyor ve sendikayı greve zorluyordu. Bu zorlama daha sonra tekstil işverenlerinin lokavt kararı almasına kadar dayandı.

54 işyerinde çalışmakla olan 22 bin tekstil işçisi için sendikanın istediği 26 liralık zammı çok bulan işverenler, bu arada kumaş fiyatlarına da zam yapmaktan kaçınmıyorlar ve bir kalemde 30 milyon lira kâr sağlamayı bir hüner sayıyorlardı.

Bu konuda ilginç bir açıklama yapan Teksif Sendikası Genel Başkanı Şevki Yılmaz şöyle diyordu:

«1970 - 72 döneminde hayat pahalılığının kendi araştırmalarına göre yüzde 40 olduğunu söyleyen işverenlerin, sıra zam yapmaya gelince, bu şekilde davranmalarını anlamaya imkân yoktur. Ama kendileri 1970 - 72 yılları arasında tekstil mamullerinin metresine 40 - 60 lira zam yaparken aynı zamanda alıcı durumunda bulunan işçileri düşünmüyorlar. 3 bin işçi çalışan bir fabrikada 1970 yılında yaptığımız toplu sözleşmeyle gelen külfetin metreye 8 - 14 kuruş zamla sıfıra düşeceğinin hesabını yapmıştık. Oysa onlar, metre başına 54 - 385 kuruş zam yaparak, buradan da açıktan yaklaşık olarak 30 milyon lira kâr ettiler. 22 bin işçiden 13 bini asgarî ücret olan 25 lira ile çalışmaktadır.»

Şevket Yılmaz daha sonra şöyle diyordu: «Lokavt, lokavt diyorlar. Uygulasınlar. Paranın mı yoksa yüreğin mi galip geldiğini hep birlikte göreceğiz...»

MUSTAFA ŞAHİN
Deri - İş Genel Başkanı

ŞEVKET YILMAZ
Teksif Genel Başkanı

Başbakan, Demirsoy ve Tunç'la görüştü

Başbakan Ferit Melen 1. Aralık'ta Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy ile Genel Sekreter Halil Tunç ile görüşme yaptı.

Sümerbank ile Teksif Sendikası arasındaki anlaşmazlık üzerinde durulan bu görüşmede Başbakan Melen, konu ile yakından ilgileneceğini ve bir çözüm bulma çabalarını göstereceğini belirtti.

Türk - İş liderlerinin Başbakan ile yaptıkları bu görüşmede, çeşitli işçi sorunları üzerinde de duruldu.

İLO ile TÜRK-İŞ'in düzenlediği " Nufus Sorunları Semineri yapıldı,,

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO) ile Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk - İş) nca ortaklaşa düzenlenen **«Nüfus Sorunları»** konulu seminer 11 - 16 Aralık tarihleri arasında İstanbul'da yapıldı.

Türk - İş'e bağlı millî sendika ve federasyon başkan ve yöneticilerinin katıldığı seminerde çeşitli üniversite ve kurumların bu konuda yetkili kişileri hazırladıkları tebliğ leri sundular ve tartışma düzenlediler.

DEMİRSOY'UN AÇIŞ KONUŞMASI

Açılış konuşmasını Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un yaptığı seminerde Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner ile Sağlık Bakanı Kemal Demir de nüfus sorunu konusunda görüşlerini açıkladılar.

Türk - İş Genel Başkanı Demirsoy semineri açış konuşmasında **«Hedef alınan gelişmişlik düzeyini ve ekonomik yapıyı gerçekleştirmede karşılaştığımız sorunlardan biri si ve başlıcası nüfustur»** dedi, 2000 yılı içinde dünya nüfusunun 6 milyar 115 milyona ulaşacağını ve nüfusun yüzde 64'ünün az gelişmiş ülkelerde, yüzde 36'sının da gelişmiş ülkelerde yaşayacağını açıkladı.

1995 yılında Türkiye nüfusunun 65 milyon olacağını belirten Demirsoy, nüfus büyüklüğünün makro düzeyde tasarruf, yatırım, tüketim ve istihdam bağlantıları ve bu bağlantılara ilişkin politik kararları etkileyeceğini söyledi.

Demirsoy özetle şu konuşmayı yaptı:

«Türk toplumu, kalkınmasını engelleyen sorunların çözümlenmesinde olumlu adımlar atmıştır. Ekonomik ve sosyal alanda ulaşmayı arzuladığımız birçok hedefler gerçek olmuştur. Millî yücelme ülküsü ve plân disiplini içinde gerçekleştirilen hususlar yanında yeterince yerine getirilmemiş veya yeni gelişmelerle ortaya çıkmış çok sayıda sorunlarımız da vardır.

Anayasal amaçlar ve ilkeler ile ülkenin temel sorunları ve potansiyeli gözönünde tutularak hedef alınan gelişmişlik düzeyini ve ekonomik yapıyı gerçekleştirmede karşılaştığımız sorunlardan birisi ve başlıcası nüfustur. 1970 sayılı sonuçlarına göre 35,7 milyonu bulan nüfus büyüklüğü, yüzde 2,7 oranındaki artış hızı ve 14 yaş grubunun yüzde 41,1 ve ulaşan yüksek payı ile Türkiyenin nüfusu ekonomik ve sosyal gelişmeyi iki yönlü etkilemektedir. Öte yandan ekonomik ve sosyal gelişmeyi iki yönlü doğum, göç gibi üç temel unsuru etkileyerek nüfusun yapısal niteliğini değiştirmektedir. Bugün Avrupa ülkelerinin çoğunda nüfus artış hızı yüzde 1 in altına düşmüş bulunmaktadır. 2000 yılı için yapılan tahminlere göre 6 milyar 115 milyona varacak dünya nüfusunun yüzde 64 ü az gelişmiş ülkelerdir. yüzde 36 sı da dünyanın gelişmiş bölgelerinde yaşayacaktır. Türkiye ise komşuları arasında Rusyadan sonra nüfusu en fazla olan ülke olarak kalacak Avrupa ekonomik topluluğu içinde ortakların her birinden daha büyük nüfusa sahip olacaktır. Böylece Türkiye 2000 yılında, Avrupada Rusyadan sonra nüfusu en fazla ülke haline gelmektedir.

Devlet Plânlama Teşkilâtı tahminlerine göre Türkiye nüfusu 1995 de 65 milyon dolaylarında olacaktır. Ancak, nüfusun ekonomik ve sosyal kalkınma ile ikili ilişkisi sonucu nüfus büyüklüğünü makro düzeyde tasarruf, yatırım, tüketim

BAKANLAR VE DEMİRSOY SEMİNERDE
«Nüfus» önemli sorunlardan biri

ve istihdam bağlantılarını ve bu bağlantılara ilişkin politika kararlarını etkileyeceği açıktır. Çağdaşlaşma ve sanayileşmenin tabii sonucu olarak kadın eğitiminin yaygınlaşması ile kadını tarım dışı faaliyetlerdeki çalışma yeteneğinin artırılmasını gerektirmektedir. Çocuğun ekonomik dayanak olarak düşünüldüğü bir ekonomide, çocuk eğitimi gereğinin daha belirgin şekilde hissedildiği sanayi toplumuna geçiş yeni sosyal kurumların kurulmasını ve eğitim olanaklarının artırılmasını zorunlu kılacaktır. Sanayileşmenin gerçekleşmesi ve davranışların değişmesi ile, nüfusun coğrafi hareketlerinin yükselmesi ve belirli noktalarda yoğunlaşması hizmet gereklerini de artıracaktır. 1972 de 364 dolar dolayında olan fert başına gelir, Avrupa Ekonomik Topluluğu üyelerinin ortalama gelir düzeyinin altıda biri kadardır. Halkımızın bu düşük gelir seviyesini hızla yükseltme ve ileri ülkeler düzeyine ulaşma arzusu gözönünde tutulursa, adam başına millî gelirde yüzde 4 oranında bir artışın yeterli olmadığı kabul edilmelidir. Refah seviyesinin yükselmesi yanında hızlı bir gelişmeyi de sağlamak zorundayız. Bunun için yatırımlara ayırabileceğimiz kaynakları sınırlandıran nüfus artışı ve bu artıştan doğan emek arzının istihdamı önümüzdeki yılların başlıca problemlerinden biridir. Kısaca Türkiyedeki nüfus büyümesi, ekonomik ve sosyal sorunlara yeni bir genişlik getirecek niteliktedir. Alt yapıdan beslenmeye, eğitimden sağlığa, yatırımdan istihdama kadar her türlü ihtiyaçların karşılanması gelecek dönemlerin önemli sorunları olacaktır.

MR. MERANİ
ILO Orta - Doğu Bölgesi Müdürü

Gerek Uluslararası Çalışma Teşkilâtı gerekse Türk - İş, nüfus sorunlarının önemi, tüm ülkelere ve Türkiyeye etkisi ve bilhassa çalışma hayatı ve koşulları ile yakın ilişkisi nedeniyle, Türk Sendikacılık Hareketinin konuya eğilmesi gereği karşısında bu semineri düzenlemeyi kararlaştırmıştır. Bir hafta boyunca iktisadi ve sosyal konularda nüfusun direkt veya endirekt etkili olduğu fhemen her hususu inceleme, tartışma olanağı yaratmak için özel bir çaba sarfedilmiştir.»

Türk - İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un açış konuşmasından sonra, Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner söz aldı. Uzuner, Türkiye'nin kalkınma yolunda karşılaştığı sorunların temelinde hızlı nüfus artışının yattığını belirterek şöyle dedi:

«Nüfusun yapısı ve büyüme hızı bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasıyla çok yakından ilgilidir. Türkiye'nin kalkınma yolunda bugün genç nüfusa eğitim, istihdam. barınma ve sosyal güvenlik imkânlarının sağlanması başta olmak üzere, toplumun bütün ihtiyaçlarını çığ gibi büyümesinin temelinde, hızlı nüfus artışı yatmaktadır.

Öte yandan, bugün, Türkiye nüfusu hakkında ayrıntılı analizleri sürdürmede araştırma ve veri yetersizlikleri ile karşılaşılmaktadır. Güvenilir demografik veri kaynaklarının geliştirilmesi ve ara dönemde boşlukların kapatılmasını mümkün kılan modern demografik yaklaşımların uygulanması, Türkiye için büyük önem taşımaktadır.

Gerçekten, istihdamın gelişimini, işgücünün dikey ve yatay hareketliliğini, işsizlik durumunu gereğince inceleyemiyoruz. İşgücünün geçim endeksleri ayrıntılı ve sürekli olarak yapılamıyor. İş ve İşçi Bulma örgütümüzü bir «İşgücü merkezi» hüviyetine henüz kavuşturamadık. Sakat ve çalışabilir yurtdaşlarımızın ayrıntılı bir envanteri bulunmamaktadır. Aktif nüfusumuzu OECD'nin 1964 tarihli tavsiyesine göre, bir «Ekonomi görüşme faktörü» olarak değerlendirme ve işgücü yerinde kullanma olanakları sınırlı kalmaktadır.»

Çalışma Bakanından sonra konuşan Sağlık Bakanı Kemal Demir ise, nüfus artışı yılda binde 27'yi bulan Türkiye'de 0 - 14 yaş grubunun toplam nüfusun yüzde 41,1'ini teşkil ettiğini belirtti ve şöyle dedi:

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Confederation Of Turkish Trade Unions
TÜRK-İŞ

Uluslararası Çalışma Teşkilatı
International Labour Office
ILO

TÜRK-İŞ/ILO «Nüfus Sorunları»
Millî Semineri

Tarabya Oteli, Tarabya - İstanbul

11 - 16 Aralık, 1972

SEMİNERDE SERGİ
ILO Çalışmaları

«Bu yaş grubunun tüketici nitelik taşıması hiç şüphesiz iktisaden faal olan yaş grubunun yükünü artırmakta ve dolayısıyle sosyal ve ekonomik kalkınmayı yavaşlatmaktadır. Hızlı nüfus artışı ve genç nüfus yapısının getirdiği çeşitli sorunlar arasında biz Sağlık Bakanlığı olarak birinci derecede ailelerin sosyal ve sağlık yönüyle olan ilişkisi üzerinde durmaktayız.»

Sosyal ve ekonomik gelişmişliğe sahip ailelerin genellikle az çocuklu olduklarını, az çocuklu kalabilme imkânlarını iyi değerlendirdiklerini anlatan Demir, konuşmasına şöyle devam etti:

«Ülkemizde nüfus plânlaması bu görüşle uygulanmakta, böylece ailelere bakıp yetiştirecekleri kadar çocuk sahibi olmanın bilgi ve araçları verilmekte, sosyal ve ekonomik gelişmesini yeteri kadar yapmamış ailelerin de gelişmişlik içindeki ailelerin imkânlarına kavuşturulmasına çalışılmaktadır.»

Seminerde söz alan Uluslararası Çalışma Teşkilâtı Orta - Doğu Bölgesi Müdürü Merani ,nüfus artışının bütün dünya ülkeleri için büyük bir sorun olduğunu, dünyada her yıl 26 milyon kişinin çalışma hayatına atıldığını açıklayarak, bu önemli sorunun çözümlenmesinde bütün ülkelerin çaba harcaması gerektiğini bildirdi.

Altın gün devam eden «Nüfus Sorunları» konulu seminerde, Türkiye'de bir milyon 600 bin kişinin gizli ve açık şekilde işsiz olduğu belirtildi. İstihdam sorununun çözümlenmesi için, sanayiinin gelişmesine önem verilmesi ve Türkiye'de nüfus artışının istihdam üzerindeki etkisi üzerinde duruldu.

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı ile Türk - İş'in ortaklaşa düzenlediği «Nüfus Sorunları» konulu seminerde, Teşkilât uzmanlarından Prof. A. Farrag, Samira Yener, Doç Dr. Baran Tuncer, Tevfik Çavdar, Prof. Mübeccel Kıray, Dr. Stilon de Piro, Dr. Serim Timur, Dr. Turgut Metiner ,Prof. Nermin Abadan - Unat ve Baki Durmaz, konuşmacı olarak bulundular ve seminere katılan sendikacılarla nüfus sorunları üzerinde tartışmalar yaptılar.

" İŞSİZLİK SİGORTASI " KANUN TASLAĞI HAZIRLANDI

İşsizlik Sigortası'yla ilgili kanun taslağının esasları belli oldu.

Hazırlanan kanun taslağında işsiz, (Sigortalı bir işte çalışırken kast ve kusuru olmaksızın işini kaybeden, kendisine teklif edilecek durumuna uygun işte çalışmaya hazır olan ve belirli vasıf ve şartları taşıyan kimse) olarak tanımlanıyor.

Taslağa göre, işsiz kalanlar, kurulacak İstihdam İdaresi ve İşsizlik Sigortası Kurumu'na başvurarak durumlarını bildirecekler. İşsiz kaldıkları tesbit edilen işçiler bir yıl içinde en çok 18 hafta işsizlik yardım alacak.

Taslakta, işsizlik yardımının miktarı, sigortalının prim ödemeye esas kazancının yarısı olarak tesbit edildi. Ancak sigortalının geçindirmekle yükümlü olduğu kişiler varsa, bu yardım artırılacak.

İşsizlik yardımından yararlanacakların bir yıl içinde en az 180 gün işsizlik primi ödemesi gerekiyor. İşini kendi isteğiyle ve kanuni nedeni olmaksızın terkedenlerle ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymayan davranışları nedeniyle iş sözleşmesi feshedilen işçiler, işsizlik ödeneğinden yararlanamayacaklar.

Sigortalı, suç sayılan hareketi yüzünden işsiz kalırsa ya da teklif edilen uygun bir işi kabul etmezse işsizlik yardımı alamayacak.

İşsizlik Sigortası Kanunu Taslağı'nın bir bölümünde de, primlerin ne şekilde alınacağı düzenleniyor. Buna göre, İşsizlik Sigortası primi, sigortalının kazancının yüzde 3'ü olacak bu miktarın yarısı sigortalıdan, yarısı da işverenden alınacak.

İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulu toplandı

İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulu, 27 Aralık'ta Ankara'da çalışmalarına başladı. Toplantıyı bir konuşma ile açan Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, iş isteyenlerin yeteneklerine uygun işlere yöneltileceğini, bu amaçla mesleğe yönelme laboratuvarları kurulacağını söyledi.

Uzuner, istihdam hacmindeki gelişmeleri incelemek üzere Bakanlık ve ilgili kuruluşların katılacağı bir toplantı yapılacağını bildirdi, kamu ve özel işyerlerindeki istihdam durumunu bölge, işkolu ve sektör ayırımıyla tespit edecek bir sistemin getirilmesi için gerekli çalışmaların geliştirildiğini açıkladı.

Bugün beliren uluslararası eğilime göre İş ve İşçi Bulma Kurumlarının bir işgücü merkezi haline getirilmesinin öngörüldüğünü anlatan Çalışma Bakanı Uzuner, 22 yıllık perspektif içinde işsizlik sorununun çözüme götürüleceğini ve tam istihdam düzeyine ulaşacağını kaydetti, 1995 yılında çalışan nüfusun dörtte birinin tarımda, dörtte birinin sanayide, diğer yarısının da hizmet kesiminde çalışacağını söyledi ve **«Toplum yapımız değişerek modernleşmiş olacaktır»** dedi.

Çalışma Bakanı Uzuner daha sonra özetle şu konuşmayı yaptı:

«İş ve İşçi bulma hizmetinin en güç bir uygulaması olan işgücünün uluslararası transferi çalışmaları kurumda 11 yıldanberi başarıyla yürütülmüştür. Kurum hizmet kapasitesinin ağırlığının yurt dışı işe yerleştirme çalışmalarına kaydırılması yurt içi hizmetlerin bir oranda etkenliğini yitirmesi gibi istenmeyen olumsuz bir sonuç yaratmıştır. Bir yıldan beri bu hizmet dengesizliğinin düzeltilmesine çalışılmaktadır.

Bildiğiniz üzere kalkınma stratejimizin 22 yıllık perspektifi için de işsizlik sorunu çözüme götürülecek ve tam istihdam düzeyine ulaştırılacaktır. Böylece istihdam sorununun çözülmesi ve gelir dağılımının iyileştirilmesi perspektif plânının uzun dönemli amaçlarından biri olarak benimsenmiştir.

1973 yılında yapacağımız işler yıllık kalkınma programında şu tedbirlere bağlanmıştır. İş isteyenler yeteneklerine uygun işlere yöneltilecek bu amaçla mesleğe yönelme laboratuvarları kurulacaktır. İşçi istemeleri analiz edilerek kısa dönemli yoğun endüstriyel eğitim programlarıyla ilgilendirilecek bir çalışma yöntemine kavuşturmak amacıyla gereken ön çalışmalara hız lı biçimde başlanacaktır.

1972 yılı içinde ve özellikle Melen hükümetinin iş başına geldiği 25 Mayıs 1972 gününden bu yana bakanlığımda (10) yasa (22) tüzük (15) yönetmelik çıkarılmış ya da yasalaşma süresine sokulmuştur. Ayrıca 4 uluslararası sözleşme yüce meclislerimize sunulmağa hazırlanmış gene ayrıca üç sözleşme kanunla kabul edilmiştir. 2 sosyal güvenlik anlaşması imzalanmıştır.

İstihdama yönelik gelişmeler bakımından uluslararası ilişkilerimizde 1972 yılı oldukça aktivitesi olan bir yıl olarak geçmiştir.»

GENEL MÜDÜR'ÜN KONUŞMASI

Danışma Kurulu'nda bir konuşma yapan İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü İsmail Hakkı Aydınoğlu, açık işsizlerin sayısının 1 milyon 600 bin civarında olduğunu açıkladı ve **«Yurt dışına işgücü gönderilmesi olanağından yararlanılmasaydı, bugün açık işsizler sayısı iki milyonu aşmış olacaktı»** dedi. Aydınoğlu, Kurum aracılığı ile ve başka yollarla yurt dışına gitmiş işçi sayısının 600 bin dolaylarında bulunduğunu da sözlerine ekledi.

Uzuner "Kazanılmış işçi haklarında kısıntı yapılamaz" dedi

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, Aralık ayı başlarında bir açıklama yaparak işçilerin kazanılmış sigorta haklarında hiçbir kısıntının düşünülemeyeceğini bildirdi. Çalışma Bakanı böyle bir uygulamanın sosyal hukuk devleti ile bağdaşamayacağını da belirtti.

Çalışma Bakanı açıklamasında işçi emeklilik priminin yüzde yüz artırılmak istendiği, işçi emeklilik yaşının kadınlarda yeniden 55'e, erkeklerde ise 60'a çıkarılmasının teklif edildiği yolundaki haberler üzerinde durdu. Bakan, bu tür haberlerin karar niteliğinde ve bağlayıcı olmayan teknik raporlara dayanılarak çıkarıldığını bildirdi. Ali Rıza Uzuner» Sigortalı işçi kardeşlerime bu türlü yayınlara önem vermemelerini huzur içinde işlerine bakmalarını öğütlerim» *dedi.*

Çalışma Bakanı açıklamasında, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun malî durumuna ilişkin tedbirler konusundaki çalışmaların Kurum'un Müdürler Kurulu'nca değil, işçi, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşan bir kurul tarafından yürütüldüğünü de hatırlattı.

ALİ RIZA UZUNER
Çalışma Bakanı

Genel Müdür daha sonra şu konuşmayı yaptı:

«Yurt dışına işgücü gönderilmesi işsizler sayısının azalmasına etkisi ile işsizlik sorunun çözümlenmesine, geçici de olsa önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Halen yurt dışında kurum aracılığı ile ve bunun dışında gitmiş en azından 600.000 işçinin bulunduğu düşünülürse ve halihazır açık işsizlerin Devlet Plânlama Teşkilâtınca açıklandığı gibi 1.600.000 civarında olduğu kabul edilirse, yurt dışına işgücü gönderilmesi olanağından yararlanılmasaydı, bugün açık işsizler sayısı 2 milyonu aşmış olacaktı. İşsizlik sorununun kalkınma tecbirleri ancak, hızlı bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi sonucu 1995 yılına kadar ulaşan uzun bir zaman süreci içinde çözümleneceğinin varsayıldığı, işsizler sayısının 3. plân döneminde de işgücünün yüzde 11.4 ü oranında kalmakta devam edeceği gözönünde bulundurulursa önümüzdeki yıllarda da yurt dışına işgücü göndermenin gerekliliği ve zorunluğu açıklığa kavuşur.

Bu Bakımdan.

- **Tabancı işçi çalıştıran ülkelerin işgücü piyasalarının gelişme ve eğilimlerinin yakından izlenmesi ve ihtiyaçları saptanarak, bunlara daha etkin biçimde nüfuz etme ve daha fazla talep alma olanaklarının araştırılması,**

- Niteliksiz işçilerin eğitilmelerini ve yetiştirilmelerini gerçekleştirecek etkin ve verimli bir eğitim düzeninin getirilmesi,

- **Türk işçilerine diğer ülke işçilerine oranla bazı öncelikler tanınması olanağını verecek yolların aranması,**

- Yurt dışında çalışma olanağından bu fırsatı değerlendirmeyi bekleyen daha çok sayıda işçinin yararlandırılması yollarının bulunması,

Yurt dışına işgücü gönderme, işsizlik sorunun çözümlenmesile direkt etki ve katkısını devam ettirecektir».

Danışma Kurulu toplantısında işçi ve işveren temsilcileri de konuşarak görüşlerini açıkladılar.

Madenler

Maden Reformu Kanun Tasarısı Meclis komisyonundan geçti

Uzun bir süreden beri çalışmalar yapan Millet Meclisi Geçici Komisyonu, Madencilik Reformu Kanun Tasarısı üzerindeki çalışmalarını sonuçlandırdı.

Geçici Komisyon'un 13 Aralık'taki toplantısında, maden aramayı da devlete öncelik tanıyan maddenin son fıkrası da **«eşitliği bozar»** gerekçesiyle metinden çıkarıldı.

«Reform» adı verilen Madencilik Kanun Tasarısına konan bu hükmün, nasıl bir anlayış içinde kabul edildiğini anlamağa pek imkân yok. Devlete öncelik tanınması ve madenlerin devlet eliyle işletilerek daha fazla üretim sağlanması görüşünü, benimsediğini ilân eden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının, bir nev'i **«Şans ve talih»** oyununa döndürülen bu madde hakkında ne diyeceği son günlerin en fazla merak edilen konularından biri haline geldi.

Hükümetin hazırladığı tasarının tam tersi olarak çıkan bu maddenin, madencilikte nasıl bir reform getireceği, şüphesiz daha şimdiden belli oldu.

DİĞER MADDELER

Komisyonun son toplantısında, maden arama ruhsatnamesi alabilecek kişilerle ilgili 13'üncü madde üzerinde görüşmeler de bir hayli enteresan geçti. Tasarıdaki madde metni, ortakları arasında yabancı, gerçek ya da tüzel kişi bulunan şirketlerin maden arama ruhsatnamesi alamayacaklarını öngörüyordu. Yabancı, gerçek ve tüzel kişilerle, Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulmuş olsa bile, ortakları kısmen ya da tamamen yabancı, gerçek ve tüzel kişi bulunan şirketlere arama hakkı verilemeyeceği de maddde ayrıca belirtilmişti.

Komisyon verilen bir önergeyi benimseyerek, maddenin (d) fıkrası değiştirildi. Buna göre, madencilik yapmak üzere Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulmuş limited ya da anonim şirketler arama ruhsatnamesi alabilecekler.

Maden işletme ruhsatnamesi **ve** işletme imtiyazı alabilecek gerçek ve tüzel kişilerle ilgili 62 ve 64'üncü maddeler de 13'üncü maddeye paralel olarak değiştirildi. **Kabul** edilen bu maddelere göre, **işletme** ruhsatnamesi süresi 10 yıldan **az,** 15 yıldan fazla olamayacak. Bakanlar Kurulu, süresi biten işletme ruhsatnamelerini yeni süre ve şartlarla yenileyebilecek. Maden bu süre sonunda sabit tesisleriyle birlikte bedelsiz olarak devlete geçecek

Maden işletme imtiyazı süresi ise 25 yıl olarak kabul edildi. **Bu** süre bazı şartların yerine getirilmesi halinde 15 yıl daha uzatılabilecek.

Maden Kömürü ve Bor tuzları madenlerinin aranması ve işletilmesi hakkını kamu iktisadi teşebbüslerine bırakan üçüncü madde de bazı üyelerin verdikleri önergelerle Tasarı'dan çıkarıldı.

KOMİSYON GÖRÜŞMELERİ

Komisyondaki görüşmeler sırasında ilginç rakkamlar ortaya atıldı. Bir üye, yabancı sermayenin genellikle; kromit, manyezit ve borasit madenlerine ilgi duyduğunu ve madenleri çok ucuza kapatıp düşük emek ücretinden yararlanarak az masrafla çok iş yapmak istediğini ortaya döktü. Ve bu arada **8** yabancı şirketin Türkiye'de **Türk** isimli işletmeler kurdurduğunu açıkladı. Aynı üye, 1963 yılında **20** milyon lira sermaye getiren **bir** şirketin 9 yıl içinde 122 milyon lira kazandığını, başka bir şirketin de 1956 yılında 1 milyon 600 bin **liralık sermayesine** karşılık **277 milyon lira** kazandığını söyledi.

Türkiye'de yeraltı servetlerimizden yararlanan 8 şirketin toplam sermayesi ise 36,5 milyon lira olduğunu belirten Maden Reformu Komisyonu üyesi Türkiye'nin gerçekten bu 36,5 milyon liraya ihtiyacı olup olmadığını da sordu.

Petrol - İş ve Likat - İş Yönetim Kurullarının bildirileri...

Türk - İş'e bağlı kuruluşlardan Petrol - İş Sendikası Başkanlar Kurulu ile Likat - İş Sendikası Yönetim Kurulu, Aralık ayı içinde toplandı.

Ülkenin genel sorunları ile işçi konularının görüşüldüğü toplantılardan sonra her iki kuruluş da birer bildiri yayınlayarak, görüşlerini kamuoyuna açıkladılar.

Petrol - İş Başkanlar Kurulu bildirisinde; Anayasa değişikliği, çalışma yasaları, ücret artışlarını engelleyen çabalar, işverenlerin tutumu ve Doğu'nun sorunları üzerinde duruldu.

Bildiride şöyle deniliyordu:

«Parlamentoda değişen sandalye dağılımı, hükümet ve bir kısım siyasal partilerce önerilen anayasa değişikliklerinin, önümüzdeki günlerde benimsenip kabul edileceğini göstermektedir.

Çağdaş ve uygar çok partili batı demokrasilerinin bir örneğini ülkemizde kurabilmek amacı ile hazırlanan ve halkoyu ile kabul edilerek yürürlüğe sokulan 1961 Anayasamız'ın komünizm, faşizm ve gericilik gibi tüm dikta yönetimlerine ve her türlü anarşik eylemlere kapalı olduğunu kesinlikle saptayan Petrol - İş Başkanlar Kurulu, yeni bir Anayasa değişikliğinde gerek ve yarar bulmamaktadır.

Özellikle, batı ülkelerinin bir çoklarında, komünizm ve faşizmin en etkili barajı olarak iktidarda bulunan Sosyal Demokrat görüşlerin engellenmesi yada yozlaştırılması yolundaki istek ve davranışların, anayasamızı demokratik olmaktan çıkaracağına inanan Petrol - İş Başkanlar Kurulu, böylesine gelişmelerin faşizmin bir aşaması olarak toplumu huzursuz kılacağı inancındadır.

Demokratik devlet yönetimimizi olağan koşullarından uzaklaştıran toplumun sosyal ve ekonomik gelişme ve bilinçlenmesini kesikliğe uğratan, Atatürkçü Cumhuriyet sistemimize kasteden anarşik eylemlerin genellikle önlendiğini mutlulukla izleyen Petrol - İş Başkanlar Kurulu, siyasal partilerimizin karşı ekonomik ve sosyal görüşleri ülke zararına gibi göstermek isteyen modası geçmiş demagojik çekişmelerden sıyrılmalarını, anayasal reformları yozlaştırmadan gerçekleştirerek, olağan seçim ortamını hızla yaratmalarını beklemektedir.

Petrol - İş Başkanlar Kurulu, işçi haklarını, özellikle sendika özgürlüğü ile toplu sözleşme ve grev haklarını kısıtlama eğilimlerini demokrasi için en büyük tehlike olarak görmekte, bu yoldaki her türlü davranışın Türk İşçi Hareketini tümüyle karşısında bulacağını bir kere daha hatırlatmakta yarar görmektedir.

Ücret artışlarının hayat pahalılığı yarattığı biçimindeki demagojik görüşlerin, yıllardan beri ısrarla tekrarlandığını kuşku ile izleyen Petrol - İş Başkanlar Kurulu, fiyat artışlarının önlenemediği bozuk ekonomik düzende, ücretleri kısıtlama davranışlarının yoksullara yeni yoksullar katacağını, ulusça karşısında olduğumuz anarşik eylemlerin filizlenmesi için yeni tarlalar yaratabileceğini, bu görüş sahiplerine bir kere daha hatırlatmak istemektedir. Pahalılığın nedeni ücret artışları değil, ücret artışlarının nedeni pahalılıktır. Fiyatlarda istikrar ve gelir dağılımında adalet sağlanıncaya kadar, ücret taleplerinin önlenmesi isteklerinin olanaksız kalacağı bilinmelidir.

Petrol - İş Başkanlar Kurulu, bir kısım işverenlerin 12 Mart ortamının zorunlu sıkı yönetim tedbirlerini istismar etmekte olduğunu, sendikâl direnişleri kırmak amacıyla haksız işçi çıkarmalarına yöneldiklerini, işyerlerinde işçilerin tuvalete gitmelerini kısıtlayacak kadar terör havası yarattıklarını tesbit etmiştir.

Böylesine tutumların, patlamaya hazır huzursuz kitleler yaratmaktan başka yarar sağlamayacağını; önemle belirtmek istemektedir.

Ücret artışlarını engellemek, toplu sözleşme ve grev haklarını kısıtlamak, emeklilik haklarını geri almak görüşlerine serbestçe savunma olanağı yaratan Hükümetin, sermaye çevrelerine güven ve taviz verme yarışına girişini işçi Hareketi ibretle izlemektedir.

Petrol - İş Başkanlar Kurulu, kişinin kişiyi ve Devletin kişiyi sömürmediği, ulusal gelirin adaletli bölüşüldüğü, sosyal adalet ve güvenliğin tam olarak sağlandığı, çalışmanın toplumun temel değeri sayıldığı mutlu bir düzen öneren sosyal demokrasinin ülke yönetimine egemen kılınması görüşünün haklılığını, gelişen olayların bir kere daha doğruladığını görmekten kıvanç duymaktadır.

Türkiye Halkları gibi bölücü davranışların kesinlikle karşısında olan Petrol - İş Başkanlar Kurulu, Doğu Anadolumuzun dert ve ızdıraplarına yönelik bir kalkınma politikasının, hem ülke kalkınmasını hem sosyal adaletin genelleşmesini ve hem de bölücü istismar ortamının değiştirilmesini sağlayacağına olan inancını bir kere daha ve kesinlikle belirtmek ister.

LİKAT - İŞ SENDİKASI YÖNETİM KURULUNUN BİLDİRİSİ

Aralık ayı başlarında toplanan Likat - İş Sendikası Yönetim Kurulu'nun yayınladığı bildiride de, işçilerin elde ettiği sosyal hak ve güvenliklerinin kısıtlanması konusunda beliren ortamın, işçiyi huzursuz ettiği, ancak buna hiçbir gücün muktedir olamadığı kaydedildi. Bildiride daha sonra özetle şöyle denildi:

«İşçilerin, mevcut sosyal hak ve güvenlikleri konusunda, son günlerde belirlenen olumsuz hava ve bu ortamı doğrulayan söylenti ve çalışmalar, Türk İşçi toplumunu tedirgin etmekte ve âtiye güvenle bakabilme olanaklarını kısıtlamaktadır.

Bunun en bariz örnekleri olarak, İşçi emekliliğe konusunda yapılan aktüel tartışmalar ve hali hazır sosyal haklardan geriye dönüş gayesine matuf şekilde gösterilen faaliyetlerdir.

Şunu hemen ve kesinlikle ifade etmekte yarar vardır ki, Sendikamız üst teşekkülümüz Türk - İş in bu konudaki fikir ve beyanları ile tam mutabakat halindedir ve Türk işçisinin kazanılmış hakları-

na set çekecek tepki ve davranışlar nereden gelirse gelsin, bunların karşısında azimli ve yasaların meşruiyeti içersinde sahip olduğu tüm imkânlarını kullanarak sonuna kadar mücadele edecektir.

Memleketimizde hiç bir yetkili organın karşı koymağa gücü yetmeyecek şekilde korkunç bir sür'atle artan hayat pahalılığının mevcudiyeti inkârı mümkün olmayan realitelerin başında gelmektedir. Bu artışın ekonomik sebepler ve geri kalmış ülkeler sırasında yer almanın bahtsızlığı yanında alışılmış aşırı kazançları muhafaza hırsı ve ciddiyetten uzak kontrol sisteminin düzensizliğinden neşet ettiği de bir gerçektir.

Bu şartlar muvacehesinde işçi teşekküllerinin bu gün için yapabildikleri sadece işçinin sıkıntı ve bunalımlarının mümkün olduğu oranda azaltabilmek istikametinde gayret göstermekten ileriye gidememektedir. Hepimizce bilinmektedir. ki, vergiler ve fiyatların ağır yükü son yıllarda millî ekonomimizin karakteristik vasfı haline gelmiş, 1970 de devalüasyonu bazı kollarda % 66'ya varan maliyet artışlarına yol açmış İktisadi Devlet Teşekkülleri arz ve talepteki değişmelere uygun bir fiyat politikası izlemek imkânından mahrum kalmış, bu suretle yaratılan istikrarsız ekonomik bunalımı fırsat bilen bir takım kişiler fahiş fiyat politikalarını başarı ile yürütmek olanaklarını kazanmışlardır. Bu yüzdendir ki sendikalar, varolmalarının ana felsefesini teşkil eden (millî refah seviyesindeki artışa ulaşmak ve diğer ülkeler kadar ücretlilerin de refahını ve mutluluğunu arttırmak) görev ve hedefinden dahi uzak kalarak, sadece mevcut reel ücretleri sabit tutabilme ve muhafaza edebilme çabasına düşmüşlerdir.

Sıkıyönetim ve olağanüstü halin tabiatiyle husule getirdiği işçi kesimini de çok yakından ilgilendiren yasak ve tahditleri, memleketimizin selâmeti ve Milletimizin huzur ve güvenliği açısından, milliyetçi bir şuur içersinde sabır ve iyi niyetle izliyoruz. Ancak, aynı hissiyat, millî anlayış ve intibakı işveren teşekküllerdene de bekliyoruz. Yoksa bu, sonucu itibariyle millet hayrına yönetileceğine inandığımız ortamın hiç bir zaman işverenlerin istismar ve istihzalarına imkân verilsin ve İşçi haklarını kısıtlamanın bir bahanesi olsun diye yaratılmadığını, enaz bizler kadar onların da idrak etmesi gereğine inancımız tamdır.

Verimlilik, iktisadilik ve kârlılığı temel prensip olarak öngören hedeflerin tahakkuku için kurulmuş bulunmalarına rağmen, İktisadî Devlet Kuruluşlarının bir türlü kurtulamadıkları ekonomik bunalım ve düzensiz yönetimlerine son günlerde, bir de Devlet eliyle fert zengin etme politikasının yerleşmeğe başladığını üzüntü ile izlemekteyiz.

Kalkınma plânlarının yıllardır ele aldığı bir konu olmasına rağmen limanların hâlâ tek elde toplanamamış olması, başta Ordu ve Rize olmak üzere üretime dönük zengin hinterlandları itibariyle geniş çapta ekonomik önem arzeden sayısı bir hayli kalabalık liman ve iskelenin yetersiz ve plânsız örgütlerce işletilmesine mani olunamaması, yasa'larla kesin olarak yetkilerine bırakılmış olmasına rağmen bazı hizmetlerin Denizcilik Bankası tekelinden kaçırılmak teşebbüs ve çabaları, bu üzüntülerimizin başında gelmektedir.

Bu kapkaç düzenbazlığının yeni bir örneği son günlerde Ege'de devam etmekte ve Denizcilik Bankası İzmir İşletmesinin 5842 ve 440 sayılı Yasa'lar uyarınca yapmakla yükümlü ve yetkili kılındığı tekel halindeki liman hizmetlerine kârlı olmayan fasılları bu kuruluşun sırtına yüklenmekte, büyük kazanç sağlayan üniteleri ise kişisel menfaatlere peşkeş çekilmektedir.

Örneğin: Aliağa Rafinelerinden istihsal edilen petrolü taşıyan tankerlerin klavuzlama ve romorkaj hizmetleri üzerinde son günlerde oynanan kurnazca bir oyunla kişi çıkarları uğruna kanunlar ve Devlet otoritesi çiğnenmek istenmektedir. İşçi ve işveren menfaatlerinin arasındaki vazgeçilmez müştereklerin tabiatiyle bizleri görevlendirdiği bu tür meselelerin amansız takipçisi bulunduğumuzun bilinmesini ister ve neticesi itibariyle fakir milletimizin kursağına uzanan ve temsil ettiğimiz üyelerin alabilecekleri üç - beş kuruşluk sözleşme zammını dahi tehlikeye düşüren bu eski bir klavuzun organize ettiği düzensizliklere son verilerek bu na karşı koymağa çalışan vatanse ver yöneticilerin yanında yer alınmasını öneriyor ve yine bilhassa Ulaştırma ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Türkiye Petrolleri Anonim ortaklığını önemle uyarıyoruz.»

Sözleşmeler

Aralık ayında 11 toplu iş sözleşmesi yapıldı

Türkiye Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası (Tek Gıda - İş) Aralık ayı sonlarında Et Balık Kurumu Müdürlüğü ile uzun süreden beri devam ettirdiği toplu iş sözleşmesi görüşmelerini olumlu sonuçlandırdı ve 3418 üyesine yeni ücret artışları ile sosyal haklar sağladı.

Mart ayı başlarında başlanan toplu sözleşme görüşmelerinde bir anlaşmaya varılamaması sonucu sendikanın aldığı grev kararı, hükümet tarafından iki kez ertelendi, ancak daha sonra Uzlaştırma Kurulunun kararı taraflarca kabul edildi.

İmzalanan Toplu Sözleşme ile, Et Balık Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı Ankara Merkez işyeri, Ankara, Erzurum, Konya, Zeytinburnu, Urfa, Bursa Elazığ, Kayseri, Et kombinaları ile İstanbul Balıkçılık müesseseleri ve Trabzon Balık unu fabrikasına dahil 38 soğukhava deposu işyerlerinde çalışan 3418 işçinin ücretlerine birinci ve ikinci yıl 7'şer liradan 14 lira zam yapıldı. İki yıl süreli ve 1 nisan tarihinden itibaren geçerli olan sözleşmede ayrıca ölüm, evlenme, doğum, yemek yardımları ile gece vardiyasında çalışan işçilerin ücretlerine de yüzde beş oranında zam kabul edildi.

Sözleşmenin imzalanmasından sonra açıklama yapan Tek Gıda - İş Sendikası yöneticileri, sendikanın bu işyerinde daha önce aldığı grev kararının bir zorunluktan doğduğunu, aslında Tek Gıda - İş'in grevi bir amaç değil, vasıta olarak kabul ettiğini, işçilerin daha büyük

bir güçle çalışmalarını sürdürecek lerini ve sözleşmenin gerek ücret gerekse sosyal haklar yönünden büyük yenilikler getirdiğini belirttiler.

LİKAT - İŞ SENDİKASININ SÖZLEŞMESİ

Likat - İş Sendikası, Demiryolları ve Denizcilik Bankası Genel Müdürlükleri ile uzun bir süredir devam ettirdiği toplu iş sözleşmesi görüşmelerini Aralık ayı başlarında sona erdirdi.

İstanbul, İzmir, Mersin, İskenderun, Samsun, Trabzon, Giresun ve Derince limanlarında çalışan 7000'e yakın liman işçisinin yararlandığı sözleşme ile ücretlere günde ortalama 19 - 29 lira arasında zam sağlandı, ayrıca kıdem tazminatlarına dört gün ilâve edildi, çocuk zammı da 25 liraya yükseltildi.

BASIN - İŞ SENDİKASI DSİ İLE ANLAŞTI

Türkiye Gazeteciler ve Basın Sanayii İşçileri Sendikası (Basın - İş) Aralık ayı başlarında DSİ Genel Müdürlüğü ile toplu iş sözleşmesi imzaladı.

DSİ Matbaasında çalışan yüz üye adına yapılan sözleşme ile işçi ücretlerine seyyanen günde 11,5 lira zam yapıldı ayrıca yeni sosyal haklar da elde edildi.

HARB - İŞ SENDİKASININ YAPTIĞI SÖZLEŞME

Türkiye Harb Sanayii ve Yardımcı İşçileri Sendikası (Harb - İş), İzmir'deki NATO Karargahı ile toplu iş sözleşmesi yaptı.

162 işçinin yararlandığı dördüncü dönem toplu iş sözleşmesi ile işçiler üçer derece terfi ettiler, ücret zammı ve sosyal haklar elde ettiler.

SAĞLIK - İŞ SENDİKASI ÜÇ İŞYERİ İLE ANLAŞTI

Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası, İstanbul'da kurulu, Fransız Hastanesi, Türkiye Polis Emeklileri ve Mensupları Derneği ile Sen Jorc hastanesinde çalışmakta olan üyeleri adına bir süreden beri sürdürdüğü toplu iş sözleşmesi görüşmelerini olumlu sonuçlandırdı.

İşçi aylık ücretlerine 225 lira zam sağlanan sözleşme ayrıca ikramiye, çocuk zammı, doğum ve ölüm yardımlarını da kapsıyor.

ÖMER DENİZ
Ağaç - İş Genel Başkanı

AĞAÇ - İŞ SENDİKASININ İMZALADIĞI SÖZLEŞME

Türkiye Ağaç Sanayii İşçileri Sendikası (Ağaç - İş) İstanbul'da kurulu bulunan Adel Kalem Fabrikası ile Aralık ayı başlarında toplu iş sözleşmesi imzaladı.

230 işçi adına yapılan ikinci dönem sözleşme ile işçi saat ücretlerine kademeli olarak birinci yıl 120 - 180 kuruş, ikinci yıl da 80 - 120 kuruş arasında zamlar yapıldı. Sözleşme sosyal haklar konusunda da yenilikler getirdi.

TEK GIDA - İŞ'İN BİR SÖZLEŞMESİ DAHA

Tek Gıda - İş Sendikası Adana Paksoy fabrikasında çalışan 580 işçi adına ibr süredir yürüttüğü toplu sözleşme görüşmellrini olumlu sonuçlandırdı. İki yıl için 11 lira zam alınan sözleşme ayrıca ,doğum, ölüm, evlenme ve diğer sosyal yardımları da kapsıyor.

PETROL - İŞ SENDİKASI TARIM KORUMA İLE ANLAŞTI

Petrol - İş Sendikası İzmit Derince mevkiinde kurulu bulunan Koruma Tarım İlaçları Fabrikasında çalışmakta olan üyeleri adına yürüttüğü toplu sözleşme görüşmelerini sonuçlandırdı.

Bu işyerinde çalışmakta olan 650 işçi adına imzalanan sözleşmeye göre, ücret zammı yanında ikramiye ve diğer sosyal yardımlar da kabul edildi.

MADENCİLERİN SÖZLEŞMESİ

Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonuna bağlı, Ege Bölgesi Maden İşçileri Sendikası, Batı Anadolu Bölgesi Maden İşçileri Sendikası ve Kütahya ve Havalisi Maden İşçileri Sendikası, Garp Linyitlerinde çalışmakta olan 7000 işçi adına Aralık ayında sözleşme imzaladı.

ABDULLAH ÇAKIREFE
Ege Bölgesi Maden İşçileri Sendikası Başkanı

İmzalanan sözleşmeye göre, yer altında çalışan işçilerin günlük ücretlerine yer altında çalışanlara 14 yer üstünde çalışanlara da 13 lira zam yapıldı, kıdem tazminatları ile iaşe bedelleri de arttırıldı. Sözleşme sosyal yardımlarda da ileri hükümler taşıyor.

TEKSİF SENDİKASININ ADANADA YAPTIĞI SÖZLEŞME

Teksif Sendikası Adanada Tarsus Berden Tekstil Fabrikası ile Aralık ayı içinde toplu iş sözleşmesi imzaladı.

1000 işçinin yararlandığı bu sözleşme gereğince işçiler gündeliklerine 775 kuruş zam aldılar, ayrıca yeni sosyal haklardan da yararlandılar.

TES - İŞ FEDERASYONU ÇUKUROVA ELEKTRİKLE ANLAŞTI

Tes - İş Federasyonuna bağlı Adana Tes - İş Sendikası, Çukurova Elektrik Anonim Şirketi ile sözleşme imzaladı.

Bir süre önce başlayan ve Aralık ayı sonlarında sonuçlandırılan toplu iş sözleşmesine göre sendikaya bağlı 600 işçi kademeli olarak 13 - 22 lira ücret zammı aldı, sosyal haklarda da yenilikler getirildi.

Nüfus artışının istihdam üzerinde etkisi

YAZAN
Tevfik Çavdar

Türkiye nüfusu hızlı bir biçimde artmaktadır. Yıllık artış hızı % 2.5 - 3.0 arasında değişmektedir. Cumhuriyetin ilk yirmi yılında karşılaştığımız nüfus sorunu günümüzünkünden çok değişikti. Bir kere, Bağımsızlık savaşından sonra «Misak-ı Milli» sınırları içersinde kalan nüfusu bilmiyorduk. Örneğin İzmir İktisat Kongresinde Türkiye nüfusu 10 milyon olarak tahmin edilmişti. Cumhuriyet döneminde ilk sayımı 1927 yılında yapıldı. 1935'den sonra da her beş yılda sayım tekrarlandı. 1927 - 1970 yılları arasında, nüfusumuzun gelişimi Tablo 1. den izlenebilir.

TABLO : 1. Türkiye Nüfusunun Gelişimi (1927 = 100 olarak)

Yıllar	Toplam Nüfus	İndeks Sayı
1927	13.562	100.9
1935	15.046	110.9
1940	17.713	130.6
1945	18.929	139.6
1950	20.809	153.4
1955	23.859	175.9
1960	27.509	202.8
1965	31.151	229.7
1970	35.667	262.8

Kaynak : D.İ.E. Genel Nüfus Sayımlarına ilişkin veriler.

1970 Nüfus sayımının sonuçlarına göre Türkiye nufusu yaklaşık olarak 35.7 milyardırdır. Burada yaklaşık deyimini kullanmamızın sebebi (1970) sayımının tam sayıma yönünden bazı hataları içermesidir. Nüfus 1965 - 1970 arasında % 25.6 artmıştır. D.P.T. nin yapmış olduğu bir tahmine göre yurt dışındaki işçilerde gözönünde tutulursa bu artış hızı % 27.3'e ulaşmaktadır. Türkiye gelişmiş ülkelere oranla çok hızlı bir nüfus artışına sahiptir. 1965 - 1970 yılları arasında bazı ülkelerin nüfus artış oranları şu görünümdedir :

TABLO : 2. Bazı Ülkelerin Nüfus Artış Hızı (1965 - 70 yılları itibariyle)

Ülke Adı	Nüfus Artış hızı (%0 olarak)
İsveç	5.8
İngiltere	6.0
Bulgaristan	7.2
Yunanistan	9.3
A.B.D.	9.5
S.S.C.B.	10.2
Japonya	11.0
İspanya	11.2
Hindistan	26.1
Türkiye	27.3
İran	28.8
Suriye	32.2
Pakistan	32.5
Meksika	34.3

Kaynak : U.N., Population Studies, No. 48, 1971.

Türkiye'de 1950 den bu yana doğum oranında yavaş, buna mukabil ölüm oranında ise çok hızlı bir azalma görülmektedir. İki olgunun birlikte nüfus artışını oluşturduğu düşünülürse, hızlı artış oranlarının nedeni de daha bir belirli hale gelir.

TABLO : 3. Türkiye'de Doğum ve Ölüm Oranlarındaki Gelişmeler (Binde olarak)

Dönemler	Doğum Oranı	Ölüm Oranı
1950 - 1955	46.7	21.1
1955 - 1960	45.2	17.9
1960 - 1965	41.3	15.3
1965 - 1970	40.8	13.5

Kaynay : D.P.T. Bulguları.

Türkiye Nüfus Araştırmasına göre beş yaşından küçük nüfusun ölüm oranı, yetişkinlere göre daha yüksektir. Çocuk ölüm-

leri içinde de bir yaşından önce ölenler ağırlık taşımaktadır. 1966-1967 yılında doğan bir çocuktan 5 yaşma kadar yaşıyanlar sayısı Türkiye ortalamasında 789, kırsal alanlarda 773, şehirlerde ise 853 civarındadır. Aşağıda Tablo 4'de, gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkelerde ve Türkiye'de ölüm, doğum oranları ile doğal nüfus artış hızları karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Tablo 3 ve 4 den de görüleceği gibi Türkiye'de doğum ve ölüm oranları azalmışsa da mevcut oranlar, gelişmiş ülkelere kıyasla gene de çok yüksektir.

TABLO : 4. 1950 - 1970 Döneminde Doğum, Ölüm Oranları ve Nüfus Artış Hızları

Dönemler	Gelişmiş Ülkeler			Az Gelişmiş Ülkeler			TÜRKİYE		
	D.O	Ö.O.	A.H.	D.O	Ö.O.	A.H.	D.O	Ö.O	A.H
1950—1960	23.0	10.0	13.0	41.0	21.0	20.0	46.2	19.5	26.7
1960—1970	19.0	9.0	10.0	41.0	17.0	24.0	41.2	14.5	26.7

Kaynak : U.N., «1970 Report on the World Social Situation» ve D.İ.E., D.P.T. bulguları.

Nüfus artış oranının yüksek oluşu genç nüfusun yoğunluğunu artıran bir faktördür. Nitekim bu olguyu son dört sayım, içersinde Türkiye'de izlemekteyiz. Tablo 5' de yaş grupları itibarıyla nüfusun oransal dağılımı görülmektedir.

TABLO : 5. Nüfusun Ana Yaş Grupları Arasında Bölünümü (1955 - 1970)

Yaş Grupları	1955	1960	1965	1970
0 — 15	39.4	41.3	42.0	41.1
15 — 64	57.2	55.2	54.1	54.5
65 +	3.4	3.5	3.9	4.4

Kaynak : D.İ.E. Nüfus Sayımlarına İlişkin bulgular.

İktisaden faal nüfusu oluşturan 15 - 64 yaş grubunun toplam nüfus içersindeki payı 1955 de % 57.2 iken 1970 de % 54.5'e düşmüştür. Toplam nüfus içersinde 0 - 14 yaş grubu oranının yüksek olmasına bağlı olarak iktisaden faal nüfusun ekonomik yükü de artmaktadır. Bu artışı bağımlılık oranındaki değişimlerden izleyebiliriz. Bağımlılık oranı, iktisaden faal her 1000 kişinin, kendi dışında bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısını gösteren bir orandır.

TABLO : 6. 1955 - 1970 Yılları Arasında Bağımlılık Oranındaki Değişmeler.

Yıllar	Bağımsızlık Oranı (Binde olarak)	0-14 yaş grubunu nüfus içersindeki payı
1955	753	% 39.4
1960	814	% 41.3
1965	845	% 42.0
1970	836	% 41.1

Kaynak : D.P.T. Bulguları.

Batı ülkelerinde (Gelişmiş ülkelerde) bu oran 550 dolaylarındadır. D.P.T.'nın yapmış olduğu tahminlere göre 1990'larda bağımlılık oranı % 0 700 dolayına düşecektir. Bu oranındaki gelişmiş ülkelere nisbette yüksek olduğu açıktır. D.P.T.'nin ileri sürdüğü gibi «Gerek yüksek bağımlılık oranı, gerek hızlı nüfus artışı nedeniyle fertlerin alt yapıdan beslenmeye, eğitimden sağlığa kadar her türlü ihtiyaçlarının karşılanması gelecek dönemlerin en önemli sorunu olacaktır.»

Diğer yandan sanayileşme ve bunun sürüklediği sosyo - ekonomik çağdaşlaşmanın doğal sonucu olarak yaşama ve gelir düzeyindeki iyileşmelerle, toplumsal davranışlardaki değişmeler yeni sorunların doğmasına yol açacaktır. Bu sorunları D.P.T. şu gruplar atlında toplamaktadır.

i — Kadın eğitiminin yaygınlaşması ile kadının tarım dışı faaliyetlerdeki çalışma yeteneğinin artması, iş olanaklarının daha hızlı arttırılmasını gerektirecektir.

i — Çocuğun iktisadi dayanak olarak düşünüldüğü bir ekonomiden, çocuk eğitiminin gereğinin daha belirgin şekilde hissedildiği sanayi toplumuna geçiş, yeni sosyal grupların kurulmasını ve eğitim olanaklarının arttırılmasını zorunlu kılacaktır.

iii — Sanayileşmenin gerçekleşmesi ve davranışların değişmesi ile, nüfus coğrafi hareketliliğinin yükselmesi ve belirli nokta-

larda yoğunlaşması hizmet gereklerini arttıracaktır.

Bütün bu olgular bağımlılık oranının düşerken yeni istihdam ve hizmet olanaklarının artma zorunluluğunu da birlikte düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

B — Yerleşme Sorunları.

1950'de belirgin hale gelen nüfus patlaması hemen hemen ayni yılda başlayan bir şehirleşmeyi de doğurmuştur. Bu şehirleşme, sanayi kesiminin yarattığı çekimden ortaya çıkan sağlıklı bir büyüme değildir. Şehirlerde, şehrin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin emme kapasitesinden fazla nüfusun yığılmasıdır. Bu nedenden ötürü «Demografik şehirleşme» diye nitelendirilmektedir.

TABLO : 7. Nüfus Grupları İtibarıyla Şehir Sayıları ve Şehirleşme Oranları (1950 - 1970)

	1950		1960		1970	
Şehir Nüfusu Grupları (000)	Şehir Sayısı	Şehirleşme oranı	Şehir Sayısı	Şehirleşme oranı	Şehir Sayısı	Şehirleşme oranı
10 — 20	65	21.6	69	13.4	134	14.0
20 — 50	30	23.7	52	21.0	85	20.3
50 — 100	6	10.2	18	17.5	21	11.1
100 — 250	3	11.6	6	12.6	17	18.6
250 — 500	1	7.5	1	5.2	2	4.9
500 +	1	25.4	2	30.3	3	31.1
Toplam	106	100.0	148	100.0	262	100.0

Kaynak : D.İ.E. verileri.

1960 - 1965 döneminde şehirleşme hızı yılda ortalama yüzde 5.0, 1965 - 1970 döneminde %6.2 olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan Türkiye'de şehir nüfusun artış oranı 1950 - 1960 yılları arasında % 80.2 ve 1969 - 70 de de % 70.5 dur. Aynı dönem içersinde nüfusun genel artış oranı % 32.8 ve % 28.3 dür.

Diğer yandan Türkiye'deki şehir sayısı (10000 ve daha fazla nüfuslu şehirler) artmaktadır. 1927 sayımında bu nitelikteki şehir sayısı 66 iken 1970'de 231'e erişmiştir. Ortalama şehir büyüklüğü ise 1935'de 33552 iken 1970'de 51649'a ulaşmıştır. Bu bulguların ışığında Türkiye «şehirleşiyor» yargısına kolaylıkla varılmaktadır. Oysa böyle bir tanımlama yanlış bir niteleme olur. Türkide, belirli yerleşme mahallesinin nüfuslarındaki hızlı artışı «şehirleşme» deyimi ile adlandırmadan çok «yığılma» olarak tanımlayabiliriz. Bu yığınlar belli koşulların varlığı halinde «şehirleşme» süresine girebilir. Bu koşulların başında sanayileşme gelmektedir. Soruyu böylesine kesin ve aykırı bir cevapla yanıtladıktan sonra, konuyu değişik yönleriyle incelemeye devam edebiliriz.

Coğrafi bölgelere göre şehirleşme oranları Tablo 7 dedir. Bölgedeki şehirli nüfusun, bölgenin toplam nüfusa oranına «şehirleşme oranı» diyoruz. Tablodan da izlenebileceği gibi Marmara bölgesinde bu oran % 52.4'e ulaşmıştır. İleri sanayi ülkelerindeki şehirleşme oranlarına yakın olan bu değer, bir anlamda Türkiye'deki gerçek şehirleşmenin var olduğu bölgeyi de göstermektedir. Özellikle (İstanbul, İzmit, Sakarya, Bursa) üçgeni arasındaki Doğu Kuzey Marmara yöresi ileri sanayileşme düzeyi ile şehirsel fonksiyonlara sahip bir şehirleşmeye sahiptir. Kökeni sanayileşmeye dayanan, Metropolitan oluşuma sahip alanlar Türkiye'de şöyle sıralanabilir.

i — (İstanbul - İzmit - Sakarya - Bursa) Üçgeni
ii — İzmir ve çevresi
iii — Mersin - Tarsus - Adana - Ceyhan - İskenderun çizgisi
iv — Ereğli - Zonguldak çizgisi.

Bu alanların dışındaki yörelerde şehirleşme diye tanımlanan hareket, belli yerleşme yerlerindeki nüfus yığılmalarından ibarettir : «Demografik Şehirleşme»

TABLO : 8. Coğrafi Bölgelerin Şehirleşme Oranları (% olarak)

Bölge Adı	1950	1960	1970
Marmara	36.5	43.3	52.4
Güney Anadolu	21.7	31.6	39.8
Ege	24.1	30.3	34.1
İç Anadolu	19.9	24.8	36.1
Güneydoğu Anad.	15.1	16.1	23.0
Doğu Anadolu	8.5	13.4	22.2
Karadeniz	7.1	11.4	17.7
TÜRKİYE	18.5	25.2	33.5

Kaynak : D.İ.E. Bulguları

Türkiye'de 1970 Nüfus Sayımın sonuçlarına göre 100.000'den fazla nüfusa sahip olan şehirlerin 1940 = 100 kabul edilerek hesaplanan büyüme indeksleri şöyledir :

TABLO : 9. Bazı Şehirlerimizin Büyüme İndeksi (1940 Nüfusu = 100)

İller	**1950**	**1960**	**1970**
İstanbul	113	185	283
Ankara	183	413	769
İzmir	124	161	283
Adana	133	263	399
Bursa	134	198	356
Eskişehir	148	252	356
Gaziantep	126	217	395
Konya	114	212	355
Kayseri	125	195	319
Diyarbakır	106	188	316
Erzurum	112	189	282
Samsun	118	235	360
Sivas	125	224	317
Malatya	134	230	359
Kocaeli	124	252	422
İçel	121	228	380
Elâzığ	115	237	425
Maraş	124	196	379
Adapazarı	138	308	393
Urfa	109	170	284
Kırıkkale	138	375	802
Karabük	143	461	949

Kaynak : D.İ.E. Yayın ve bulguları.

Bu tabloya göre en hızlı gelişen üç şehrimiz :

Karabük 949
Kırıkkale 802
Ankara 769 dur.

Bunlardan Karabük ve Kırıkkale otuz yıl içersinde ileri bir sanayileşmeye sahne olan şehirlerdir. Ankara'nın ise, bir anlama başkent olmadan ötede bir özelliği yoktur. Ankara şehirleşmesini, klâsik anlamda bir Osmanlı başkentine devlete kapılanmak amacıyla gelen yığınların meydana getirdiği şehir yapısına benzetmekte bir sakınca yoktur.

Sanayileşmenin belirgin olduğu, bir önce değindiğimiz metropolitan alanların dışındaki şehirlerdeki yığılmalar köyden - kente yönelik bir göçün sonucudur. Şehirler bu göçmenlere sınırlı bir iş imkânı sağlamaktadır. Göç sonucu ortaya çıkan yığılmalarda gizli - işsizlik yaygın bir görünümdedir. Bu gizli işsizliğe rağmen gelir düzeyi ve «umutlar setini» tatmin edecek araçların kırsal alanlara nispeten daha kolaylıkla sağlanması göçü hızlandıran dominant faktörlerden başta gelenidir. Yukarıda değindiğimiz «Umutlar seti» kavramı üzerinde durmak isterim. Son yirmi yıl, Türk vatandaşının «Umutlar seti»ni geliştiren bir çok evrimi içermektedir. Özellikle eğitim kurumlarının etkinliğinin artması, kütle haberleşme araçlarının sınır tanımayan gelişimi «Umutlar seti»nin yeni biçim ve içeriğini oluşturan faktörlerdir. Okul, sağlık kurumu, su ve ışık çağdaş Türkiye'de en küçük kırsal birimin insanlarınca bile erişilmesi zorunlu amaç haline gelmiştir. Bu amaçlara kent'lerde kolaylıkla erişen bireyler için kente gelme ve yaşamanın riski yanında, böyle bir yerde bulunmanın «marijinal faydası» daha büyük olmaktadır. Bu olguyu hane gelirinde kristalize ettiğimiz zaman, sorun daha bir açıklığa kavuşacaktır. (Tablo 10) da Yerleşim yerlerine göre ortalama yıllık hane gelirleri görülmektedir.

TABLO : 10. Yerleşim Yeri Birimlerine Göre Ortalama Yıllık Hane Geliri (T.L.) olarak)

	Üç Büyük kent	50 000 + Nüfuslu büyük kent	15.000.— 50.000 nüfuslu kent	2.000— 15.000 nüfuslu kent	2000 den az nüfuslu kent
Türkiyede ortalma hane geliri	26 470	10.700	11 482	9 979	8 181
İç Anadolu	17 944	12 628	12 423	7 398	9 379
Karadeniz	—	12 325	12 331	13 616	7 749
Batı Anadolu	31 638	10 205	11 479	12 066	6 732
Akdeniz	—	9 626	8 436	6 976	7 999
Doğu Anadolu	—	7 928	13 912	7 722	9 475

Kaynak : Bulutay - Timur - Ersel; Türkiye'de Gelir Dağılımı, S.B.F., Ankara, 1971.

Bölgelerdeki yerleşme yerlerinde, nüfus gruplarına göre ortalama gelirleri incelediğimizde kırın itişinin somut kanıtlarını görebiliriz. Şöyleki üç büyük kenti (İstanbul, Ankara ve İzmir) yana bıraktığımızda 15.000

- 50.000 nüfuslu yerlerindeki ortalama hane gelirinin, 50.000 den fazla nüfuslu yerlerdeki ortalama hane gelirinin üstünde olduğu görülecektir. Bunun nedeni açıktır. Kırsal alanda, bir iş bulma amacıyla imkânları geniş merkezlere gelen gruplar her türlü işi yapmakta, gelir seviyesini düşürmektedir. Büyük merkezlerde belli kalifikasyona sahip olmayıp, gecekondularda oturan yığınlar her geçen gün büyümektedir. Kısa dönemde, dış emek piyasaları, büyüyen açık işsizliği mas edebilmektedir. Yığınlar gittikçe büyüdüğü için sanayileşmenin dışında geçerli bir çözüm yolu yoktur.

C — Bölgesel Farklılıklar.

Türkiye'nin her bölgesi ayni gelişme düzeyine sahip midir? Bu sorunun kesin cevabı hayır'dır. Yani Türkiye'nin bölgeleri değişik gelişme düzeylerine sahiptirler. Bölgelerin gelişme düzeyleri açısından bugüne kadar bir kaç çalışma ortaya konmuştur. Bunlar arasında D.P.T. nin yaptığı bir incelemeye özellikle değinmek isterim. Bu arada sınırlı sayıdaki değişkenlerle küçük bir çalışmayı da biz gerçekleştirmeye çalıştık. İllerin gelişme düzeylerini gösterecek, bir oranda genel anlamlı bir bileşik indeksin düzenlenmesi yoluna gittiğimizde, indeks bileşenleri olarak şu göstergeleri kullandık :

i — İl içersindeki kentrel nüfusun oranı
ii — Okur - yazarların oranı
iii — Yüksek okul mezunlarının oranı
iv — Tarımda çalışan nüfusun iş gücü içersindeki payı
v — Sanayiide çalışan nüfusun iş gücü içersindeki payı.
vi — Firma başına ortalama işçi sayısı
vii — Kişi başına ödenen ortalama gelir vergisi
viii — 1 km^2'ye düşen yolun uzunluğu
xi — Bir radyoya düşen kişi sayısı
x — 100.000 kişiye düşen yatak sayısı
xi — Kişi başına katma değer
xii — Kişi başına sınai katma değer

Bu bileşenleri meydana getiren göstergelerin Türkiye değerlerini 100 kabul ederek her bileşen için bağımsız bir indeks meydana getirdik. Bu indekslerin bileşimi de il gelişme indeksi oldu. İndeksin hesaplanmasına ilişkin teknik ayrıntıya daha fazla girmeden sonuçları iller itibarıyla aşağıdaki Tablo 11'de sunuyoruz :

TABLO : 11. İllerin Gelişme Düzeylerini Yansıtan İndeks (Türkiye Ortalaması (100 kabul edilmiştir.)

İller	İndeks sayı
İstanbul	288
Ankara	178
İzmir	164
Kocaeli	136
Eskişehir	128
Zonguldak	116
Adana	109
Bursa	109
TÜRKİYE	100
Elazığ	93
İçel	93
Kayseri	85
Aydın	84
Isparta	83
Sakarya	83
Balıkesir	79
Kırklareli	78
Manisa	77
Gaziantep	77
Hatay	76
Tekirdağ	72
Uşak	73
Kütahya	70
Antalya	68
Amasya	66
Edirne	66
Çanakkale	66
Burdur	65
Malatya	64
Samsun	64
Rize	64
Artvin	61
Erzurum	58
Konya	58
Erzincan	57
Bilecik	57
Denizli	57
Diyarbakır	56
Bolu	55
Trabzon	53
Tokat	52

Kars	52
Siirt	50
Muğla	49
Kastamonu	48
Sivas	47
Nevşehir	46
Afyon	45
Niğde	45
Çorum	42
Van	41
Kırşehir	41
Bitlis	41
Giresun	41
Urfa	40
Çankırı	39
Tunceli	37
Ordu	35
Sinop	35
Maraş	30
Yozgat	29
Ağrı	29
Mardin	29
Gümüşhane	28
Muş	27
Hakkâri	26
Bingöl	25
Adıyaman	19

Gelişme düzeyi üzerine düzenlenmiş her indeks sayı gibi bu indeksin de eleştirilecek değişik yanları vardır. Fakat nasıl bir gösterge ve kriter kullanılırsa kullanılsın, Türkiye illerinin gelişme açısından sıralanması yukarıdakinden farklı bir görünüme sahip olmayacaktır. Bu basit indeksin de tüm açıklığı ile ortaya koyduğu gibi Türkiye çok değişik gelişme düzeylerine sahip yörelerden oluşmuştur. Gelişmiş illerin kalkınma ve büyüme tempoları her geçen yıl artmaktadır. Bu nedenden indeksin ortaya koyduğu farklılığın daha da büyümesi beklenmelidir.

D — İstihdam Olanakları.

Hızlı nüfus artışı ve şehirleşme istihdam konusunda yeni sorunlarıda ortaya çıkarmıştır. Örneğin planlı dönemde 15 - 64 yaş grubunda istihdam, 1962 de 12.5 milyon kişi iken; 1972 de % 12.7 lik bir artışla 14.1 milyon kişiye çıkmıştır. Buna karşılık 15-64 yaş grubunda ayni dönemde % 27.3 oranında bir artış olmuştur. Yani sözünü ettiğimiz yaş grubu, istihdamdan daha hızlı oranda artmıştır. İstihdam olanakları sınırlı ya da yetersiz kalmıştır. İşgücüne katılmak oranlarında da görünüm aynıdır.

TABLO : 12. İstihdamda Gelişmeler (1962 - 1972) (Bin kişi)

Yıllar	15—64 çağ nüfusu	İstihdam	İstihdam dışındaki 15—64 yaş nüfusu (Bin kişi)
1962	15 970	12 520	3 450
1967	17 920	13 270	4 650
1972	20 350	14 110	6 240

Kaynak : D.P.T.

İstihdam kaynak olan 15 - 64 yaş grubunun yaratılan istihdam olanaklarından daha hızlı artması bu gruptan istihdam dışı kalanların sayıca büyümesine yol açmaktadır. 1972 yılı için D.P.T. ce yapılan tahminlere göre, planlı dönemin son yılında istihdam dışı kalanların 1.600.000 dolaylarında olan kısmının işgücü fazlası (gizli ve açık işsiz) olduğu tesbit edilmiştir.

İstihdamın üç ana kesim arasındaki dağılımı Tablo 13'de gösterilmiştir :

TABLO : 13. İstihdamın Kesimlerarası Dağılımı (1972 - 1972)

(Bin Kişi)

Kesimler	1962	1967	1972	Oransal Dağılım 1962	1967	1972
Tarım	9 220	9 070	8 770	77.1	71.3	65.0
Sanayi	995	1 175	1 520	8.3	9.2	11.3
Hizmetler	1 660	2 150	3 070	13.9	16.8	22.7
Bilinmeyen	80	340	130	0.7	2.7	1.0
Türkiye	11 955	12 735	13 480	100.0	100.0	100.0

Kaynak : D.P.T.

Tarım kesiminde 500.000 dolaylarındaki bir azalmaya karşılık hizmet kesiminde 1.500.000 yakın bir artış mevcuttur. Hizmet kesiminin bu şişkinliği bir yerde gizli işsizliği belirleyen somut bir kanıttır.

Geçen on yıllık plan döneminin ortaya koyduğu gerçek şudur : «Çalışabilir yaştaki nüfus bu dönemde yılda ortalama 440 bin dolaylarında artarken bunun 160 bin kadarına üretken faaliyet alanlarında istihdam yaratılabilmiştir. Bunun sonucu işgücüne katılma oranı düşmüştür. 1972 yılında Türkiye'nin karşılamak durumunda olduğu Nüfus artışı ve istihdam sorununun görünümü

Eski Devlet Bakanı Karaosmanoğlu'nun V ci çalışma meclisini açarken vermiş olduğu söylevde tüm açıklığına kavuşmuş durumdadır. Karaosmanoğlu'nun konumuzla ilgili sözlerini burada aynen tekrarlamak isterim.

Türkiye nüfusu 1950'den beri büyük bir hızla çoğalmıştır. Nüfusun yıllık ortalama artış hızı bu süre içinde 1000 de 25'in üstünde olmuştur. Devamlı olarak yüksek nüfus artışının doğal bir sonucu olarak iş gücü arzı da büyük bir sür'atle büyümüş, 1950-1960 döneminde Türkiye'de nüfus artışının çok hızl ıolması bugün önümüze, bugün için çözmek durumunda olduğumuz büyük sorunlar ortaya çıkarmıştır. 1955 - 1960 arasındaki nüfus artışımız binde 28 buçuktur. Bu bakımdan bulunduğumuz yılda önümüzdeki yıllarda işgücüne katılacakların sayısı normal derecelerde katılacaklardan daha fazla olmaktadır. Bu gün Türkiye'de işgücüne yılda 400 bin kişinin katılmakta olduğu tahmin edilmektedir, işte işgücü aritmetiği, nüfus aritmetiği derken bu konudan bahsetmet istiyorum. Yılda 400 bin kişiye iş bulmak, her yıl nüfusumuza katılan 900 bin bebeğe yiyecek içecek, barınak ve onların ihtiyaç duyacağı okul ve diğer sosyal tesisleri temin etmek sorunu Türkiye'nin bugün de yarın da daha uzun vadede de karşı karşıya olduğu, çözümlemek zorunda olduğu bütün politikalarını o yönde çevirmek zorunda olduğu sorunları meydana getirmektedir.

Tarım dışı kesimlerde bugünkü yapılarıyla ve ekonomide yüzde yedilik bir kalma hızıyla yılda ortalama olarak 250 bin kişiye iş bulunabilmektedir. Yani, işgücümüz 400 bin kişi katılırken istihdam olanakları tarım dışı kesimlerde ancak 150 bin kişiye iş bulunabilmektedir, yüzde yedilik kalkınma hızını gerçekleştirdiğimiz ve bu hızı çok mütevazi bir prodüktivite artışı ile gerçekleştirdiğimiz takdirde daha düşük bir kalkınma hızı veya içinde bulunduğumuz milletlerarası camia ile gerçek bir rekabet yapabilmemizi gerektirecek prodüktivite artışları ortaya çıktığı takdirde istihdam edebileceğimiz nüfus çok daha az hale gelebilmekte ve işsizler oldusuna veya gizli işsiz ler ordusuna katılacak olan kişilerin sayıları çok daha büyük bir hızla artmaktadır. Bugünkü durumda, bugünkü aritmetik içinde her yıl 150 bin kişi iş bulamaz duruma gelmektedir.

Tarım dışı kesimlerde işgücü fazlalığı 1967 yılında 350 bin kişiye yaklaşıyordu. 1971 yılında 800 bin kişiyi aşmaktadır. Yalnız birçok kimselerin kafasında beliren bir suali burada cevaplandırmak zorundayız. Bazı kimselere bu aritmetikten bahsettiğimiz zaman karşınıza (hani nerede bu işsizler, ben görmüyorum, yok sokaklarda bu işsizler) diye çıkmaktadırlar. Tabii burada hazırlanması gerekli bir gerçek bu işsizlerin gizli işsiz olarak ortaya çıkması, hizmetler sektöründe şişkinlik meydana getirmesi, devlet sektöründeki üzerine tazyik, baskı meydana getirmesi, burada fazla istihdama sebep olması, ekonominin çeşitli sektörlerinde aslında tam anlamıyla istihdam etmeyen kimselerin artması ve ekonomiye yük olması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak, burada hatırlanması gerekli diğer bir nokta da, bu şişkinliğin uzun zaman devam edemiyeceği, ekonominin bugünkü gücüyle bugünkü hacmiyle ancak belli bir sayıda işsizi gizli işsiz olarak saklayabileceği, bundan sokaklara da işsiz halinde işsizlerin çıkabileceği gerçeğinin gözönünde tutulması zorunluluğudur»

«Müsaade ederseniz, herkes tarafından karamsar sayılan fakat üzerinde mutlak surette durulması gerekli bazı rakamlara tekrar değinmek istiyorum. Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın bu günkü hesaplarına göre işgücü arzının 1972'de 16 milyon kişi, 1982'de 31 milyon kişiye, 1992'de 26 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu demektir ki, Türkiye işsizlik sorununun çözebilmek için, gerçekten çözdüm diyebilmek için prodüktivite artışlarının işgücü talebi üzerinde meydana getirebileceği tesirler bir tarafa bırakılmak şartıyla 20 yıl içinde 12 milyon kişiye yeniden iş bulabilmek mecburiyetindedir. Meseleyi sadece bugünkü nüfusumuza göre her yıl 400 bin kişiye iş bulmak şeklinde değil, önümüzdeki 20 yıl içinde 12 milyon Türk vatandaşına iş bulmak zorunluluğu olarak düşünmek lâzımdır. Maa-

lesef bu 20 yıl içinde bu bahsettiğimiz iş arayacak olanlar doğmuş oldukları için çoğunlukla bugün ciddi bir şekilde uygulamaya başlıyacak nüfus politikasının, aile plânlamasının da bunun üzerinde, yani işsize iş bulmak sorunu üzerinde bu 20 yıl içinde ancak marjinal etkileri bulunabilir. Bunun üzerinde, yani işsize iş bulmak sorunu üzerinde bu 20 yıl içinde ancak marjinal etkileri bulunabilir. Bunu da üzerinde dikkatle durulması gerekli bir vakıa olarak kaydetmek mecburiyetindeyim.»

Sorumlu bir bakan, herşeyden önce konuyu yakından bilen, ikl plânın hazırlığında bulunmuş olan bir teknisyen niteliği ile Karaosmanoğlu bu yargılarını düzeyden almak kanımızca konunun önemini yadsımak anlamında olacaktır.

E —Üçüncü Beş Yıllık Plânın Önerileri.

Üçüncü beş yıllık plânın nüfus artışı ve istihdam sorununun gelecekte alacağı biçimler ile bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerini plana sadık kalarak özetlemek istiyorum. Konuya öncelikle kalkınma plânının temel hedefleri ve stratejisi açısından yaklaşma durumundayız. Plân stratejisinin Türk toplumunun temel sorunlarına ilişkin birinci bölümünde nüfus ve istihdam sorunlarına şöyle değinilmektedir.

Nüfus sayımı sonucuna göre 35.6 milyon kişi olan nüfus, yılda ortalama % 2.7 gibi yüksek bir hızla artmaktadır. AET ülkelerinin yıllık ortalama nüfus artış hızı % 1 den küçüktür... 1995 de nüfusun 65 milyon kişi dolayına yükseleceği tahmin edilmektedir. Nüfus bağımlılık oranı 1970 nüfus sayımı verilerine göre % 85'dir. Yani her yüz kişi kendisi ile birlikte 185 kişiyi beslemek durumundadır. Ayni oran 1967 yılında İtalyada % 53, Almanya'da % 55 ve 1968'de de Fransa'da % 60'dır. Türkiye'de bağımlılık oranı 1995'de % 70 dolaylarında olacaktır.

Diğer yandan bugün 14.3 milyon civarındaki işgücü arzı, mevcut işgücü talebini 1.6 milyon aşmaktadır. 1995'de işgücü arzının 27.0 milyona yükseleceği tahmin edilmektedir. Yani 1995 yılına kadar 13 - 14 milyon kişiye ek iş imkânı yaratmak gerekecektir.

Sorunları böylesine saptayan plan stratejisi hedefi de şu şekilde belirlemektedir: «Nüfusun alçak bir doğurganlıkla artarak 1995 de 65 milyonu aşmaması sağlanacaktır. Çalışan nüfusun % 25'i tarımda, % 23'ü sanayi de ve % 52 si hizmetlerde çalışacak biçimde 1995'de tam istihdama ulaşılacaktır.

Uzun dönem planın 1995'de öngördüğü bu hedefe ulaşabilmek için, üçüncü beş yıllık plan döneminde istihdama ilişkin şu gelişmelerin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yapılan tahminlere göre tarım sektörünün istihdam hacimnde önemsiz bir daralma olacaktır. 1972 yılında 8.763 milyon olan tarım sektörü istihdamı 1977 yılında 8.600 milyon dolaylarına inecektir. Tarımda en faal mevsimdeki işgücü fazlası bu plan döneminde 850 binden 700 bine inecektir. Tarım dışı işgücü talebinde ise bu plân döneminde dikkate değer artışlar görülecektir. Şöyleki : 1972 yılında 4.586 milyon olan tarım işgücü talebi, 1977'de 1.97 milyona erişecektir. Bu yılda ortalama % 6.2 lik bir artışı göstermektedir. Sanayide artış % 6.7 ile bu ortalamayı aşmakta, hizmetlerde ise % 5.6 lık bir artış önerilmektedir.

Üçüncü beş yıllık plan döneminde yurt dışına işgücü göndermelerinin önceki yıllarda gerçekleşen hızla devam etmeyeceği beklenmektedir. Beş yıllık plan döneminde yurt dışına gönderilecek işgücü sayısının 350 bin dolaylarında olacağı tahmin edilmiştir. Üçüncü beş yıllık plân dönemindeki istihdam ve işgücü fazlası tahminleri Tablo 14'deki görünümdedir :

TABLO : 14. İstihdam ve İşgücü Fazlası Tahminleri (15 - 64 yaş)

Bin kişi

		1972	1977
i —	İşgücü arzı	14 317	16 080
ii —	İşgücü Talebi	13 567	14 980
	Tarımda fiilen çalışanlar	8 763	8 600
	Tarım dışı	4 586	6 197
	Bilinmeyen	133	133
	Yurt dışına yılı içinde gidecek işgücü	85	50
iii —	Tarım dışı işgücü fazlası	750	1 100
iv —	Tarımda en faal mevsimde işgücü fazlası	850	700
v —	Toplam işgücü fazlası	1 600	1 800
vi —	İşgücü arzının oranı olarak Toplam işgücü fazlası (%)	12.2	11.2

Tablodan da görülebileceği gibi toplam işgücü fazlasında oransal bir değişiklik beklenmemektedir. Bununla beraber eksik istihdamın bilinen sorunları bu dönemde de önemini sürdürecektir.

Nüfus artış hızının bu dönemde çok sınırlı bir azalma göstermesi yanısıra yukardaki istihdam tahminlerinin gerçekleşmesi için plân şu ilke ve tedbirleri önermektedir.

i — Kısa dönemde istihdam imkânlarını arttırma çabaları perspektif plan döneminin gerekli kıldığı ileri ve sermaye yoğun teknolojilerin gelişmelerini engellemiyecek biçimde bu ilkeden hareket edilmesi esas olacaktır.

ii — Kişilerin yetiştirildikleri meslek ve alanlarda istihdamının sağlanması esas olacaktır.

iii — Ekonomik gelişmenin belli bir düzeye ulaşmasına kadar devam etmesi beklenen işgücü fazlasının, yoğun olduğu bölge ve sektörlerin dış ülke istihdam olanaklarından öncelikle yararlandırılması esas olacaktır.

iv — İş ve İşçi Bulma Kurumu, iş arayanların, en kısa dönemler içersinde en yüksek verimi sağlayabilecekleri açık işlerde istihdamlarını kolaylaştırıcı tedbirleri özellikle yoğun sanayi bölgelerinde alacaktır.

v — İstihdamla ilgili gelişmeleri yakından izlemeye imkân vermek üzere üretim birimlerinin mevcut ve yakın gelecekteki gelişim programlarına dayalı olarak, kullanmak durumunda oldukları işgücünün nitelik ve niceliği hakkında güvenilir bilgiler toplayan ve değerlendiren bir sistem kurulacaktır.

Yukardaki beş tedbir dikkatli bir şekilde ele alınırsa, kesin ve köklü çözüm yollarını içermedikleri kolaylıkla görülebilecektir.

F — Vargı.

Üçüncü beş yıllık planında tüm açıklığıyla ortaya koyduğu bizim de sayısal bulguların ışığı altında tartışmasız kabul ettiğimiz noktaları şöyle özetleyebiliriz :

i — Türkiyedeki nüfus artış hızı ağır bir biçimde azalmaktadır. A.E.T. ülkeleri ve birçok dünya ülkesi açısından çok yüksektir. Ayrıca önümüzdeki yirmi yıl içersinde bu azalışın marjinal bir yarası görülebilecektir.

ii — İstihdam açığı önümüzdeki beş yıl içersinde en iyimser tahminle ayni oranı sürdürecektir. Dış ülkelere işçi gönderme ise ikinci beş yıllık plan dönemine oranla azalan bir biçimde sürecektir. Sanayi kesimi ortak pazar tam üyeliğinin rekabet koşullarına hazırlandığı için emek - yoğun teknolojilerin bu kesimde, istihdam sorununu çözümleyecek bir biçimde yaygın olarak kalkınılması olanağı mevcut değildir. Bu nedenler istihdam sorununun çözümünde hizmet özellikle kamu hizmeti alanına ağırlık verilmiştir.

İç göç önümüzdeki yıllarda, kırdan kente yönelik olarak hızla büyüyecektir. İç göçü toprak reformu fazla etkileyemeyecektir. Sınırlı bir geçimlik çiftçi yaratmak, bu kişileri belki bir kuşak köye bağlanacaktır. Ayrıca reformun uygulama süre ve süreci beklenilen sınırlı etkiyi de zayıflatacaktır.

Diğer yandan üzerinde ısrarla durduğumuz kişilerin «Umutlar seti» gittikçe genişleyecektir. Basının yeni biçimi, Televizyon v.b. kütle ulaşım araçları her an bu sete yeni elemanların girmesi sonucunu verecektir. Önümüzdeki yirmi yıllık süre içersinde umutlar setinin büyüme hızı, ekonomik ve toplumsal gelişme hızının üstünde olacaktır. Bu dengesiz büyüme, ekonomi üzerine şimdiden hesaplanamayacak baskıları doğuracak, iç göçün en önemli etkeni haline gelecektir. Geri kalmış bölgelerde yaratılacak sınırlı istihdam olanakları sorunu, çözmede yeterli tesiri yaratmadan uzak bir düzeyde kalma durumunda olduğu için, sorunun çözümü hemen tümüyle «Kamu Kesimi»nin üzerine yüklenecektir. Yani devlet önümüzdeki yirmi yıl içersinde yeni görevler ve sorumlulukları da üzerine alacaktır. Sanayileşmiş yörelerde yaratılan değerin bir bölümü değişik adlarla oluşturulacak fonlar biçiminde geri yörelere yöneltilmek durumundadır. Bu fonların sözü edilen yörelerdeki kullanım biçimide ayrı bir sorun haline gelecektir.

Nüfus Planlamasında, sendikaların ve işçi eğitiminin rolü

Baki Durmaz
Nüfus Plânlaması Gn. Md.
Eğitim Şubesi Md.

Dünyanın her tarafında özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde iş hayatı süratli bir gelişme ve genişleme göstermektdir. Her toplumda iş alanında çalışan insanların sayısı hızla artmaktadır. İş veriminin çalışan insanın eğitimi ve sağlık durumu ile orantılı olduğu bilinen bir gerçektir. Sıhhatli, fizik ve ruh yönünden güçlü, sosyal problemleri halledilmiş bir işçi iş yerinde daha başarılıdır.

Son yıllarda iş sahasında çalışan işçi kitlelerinin artan sosyal problemlerinin olumlu yönde işçi lehine çözümlenmesi, işçi temsilcilerinin üzerinde titizlikle durdukları en önemli bir konu haline glmiştir. Şüphesiz bu sorunlardan biride belkide en önemlisi işçi ailelerini iktisadi, sosyal ve sağlık yönlerden etkileyen nüfus plânlaması konusudur. Bu konunun aile hayatındaki önemini daha iyi anlıyabilmek için ailenin toplum içindeki yerini ve fonksiyonlarını kısaca açıklamak faydalı olacaktır.

Bilindiği üzere aile; toplumun din, dil, töre ve geleneklerini özetle kültürünü yaşatan en önemli ve en küçük bir topluluktur. Bu bakımdan ailenin toplum içinde önemli fonksiyonları vardır. Bu durumu topluma temel taşı olma, ekonomik, eğitim ve nüfusu çoğaltma fonksiyonu olarak özetlemek mümkündür.

Toplum yapısının sağlamlığı ailenin bu görevlerini yerine getirmesine bağlıdır. Aile kendi başına bir topluluk olarak iyi işler, başarılı ve mutlu bir yaşama düzeyi içerisinde bulunursa toplumda başarılı, mutlu, devamlı ve sağlam olur.

Aile yapısı bozulmaya başlar, kendine özgü görevlerini yerine getiremeı olursa, toplumda çözülmeye ve bozulmaya başlar. Böylesi toplumlar ulus olarak yok olmaya yönelirler. Ailenin toplumu güçlü kılmada ve bu nitelik içinde tutmada çok önemli bir yeri vardır.

Ailenin bu görevlerini yapmasında, ana ve babaların büyük sorumlulukları olacaktır. Bu sorumlulukların başında aile içindeki çocukların iyi yetiştirilmesi gelmektedir. Ana ve babalar çocuklarına, onların kendilerini yönetecek, yurttaşlık hak ve görevlerini yapabilecek yaşa ve duruma gelinceye kadar bakmak, korumak ve yetirtirmek zorundadırlar. Bunun içindir ki günümüzde ana ve babalar her bakımdan iyi yetiştirebilecekleri sayıda çocuk sahibi olmak istemektedirler. Bunu, yaşama koşullarının ağırlaşmasından doğan geçim zorlukları, gene bu yüzden yaşama olanağı sağlamak için çok çalışmak zorunda kalan ana ve babaların çocuklariyle ilgilenmek iyi alışkanlıklar kazandırmak için zaman bulamamaları, beslenme okutma, eğitme güçlükleri gibi nedenlerde zorunlu kılmaktadır.

Ailede doğan her çocuğun iyi bir şekilde yetişmesi için gıda, giyim, mesken, sağlık ve okuma imkşnları gibi başlıca ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Her ailenin bu ihtiyaçlarını karşılaması için bazı maddi kaynaklara sahip olması lâzımdır.

Maddi durumlarına göre bakabilecekleri sayıda çocuk sahibi olan ana ve babalaı üzüntüden uzak, rahat bir yaşama ortamı içinde bulunurlar. Ailede, bu ortam içinde yetişen çocuklar ise, fiziken sağlam zihnen kuvvetli ve sosyal bakımdan gelişmiş olurlar. Oysa, maddi olanakları sınırlı olan ailelerde plânsız bir şekilde doğan çocuklar ailenin yaşama olanağını güçleştirmektedir. Bu gibi ailelerde çocuk larını yetiştirme mesuliyetinde olan ana ve babalar, büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bütün çabalarına rağmen yine de ihtiyaçlarını gideremiyen bu ana ve babalar devamlı bir sıkıntı içinde bulunmakta ve bundan da büyük üzüntü duymaktadırlar. Bu

üzüntü ve sıkıntılar nedeniyledir ki bugün binlerce ana, istenmiyen gebeliklerden korunmak için ümitsizce kanunsuz çarelere yönelmektedirler.

Bugün istenmiyen doğumları önlemek için çocuk düşürmek, en çok kullanılan bir usul haline gelmiştir. Sağlığa zararlı çok ilkel yollarla yapılan bu uygulamalar, çoğu kere ananın hayatını kaybetmesine veya sakat kalıp hayatı boyunca ızdırap çekmesine sebep olmaktadır.

Eğer biz ailelerin bu sorunlarında kendilerine yardım etmek istiyorsak ailelere bu hakkı kullanabilmeleri için gerekli olan bilgi ve yardımı sağlamalıyız. İşte yurdumuzda nüfus plânlaması hizmeti bu zaruretlerden doğmuştur. Bu konuda uygulanan programların hiç bir şekilde nüfusu azaltılması veya ailede çocuk sayısının sınırlandırılmasiyle ilgisi yoktur.

Aileler istedikleri sayıda çocuk yapmada tamamen serbesttirler.

Nüfus plânlaması ailenin ihtiyaçları ile kaynaklarını dengelemesini, üzüntü ve sıkıntılardan uzak kalmasını ve mesut bir aile hayatına ulaşmasını gösteren bir yoldur.

Bu hizmetin amacı: sık doğumlar sonucu sağlığı bozulan anaların sıhhatlarını kazanmalarına yardım etmek, istenmiyen gebeliklerin tehlikeli yollarla giderilmesini önlemek, analara gebelikten korunmanın sıhhi ve tıbbi yollarını göstermek ve ailelere maddi olanaklarına göre bakabilecekleri sayıda ve istedikleri zamanda nasıl çocuk sahibi olacaklarını öğretmek ve böylece Ana ve Çocuk Sağlığını korumak suretiyle ailelerin üzüntü ve sıkıntılardan uzak, rahat bir yaşama düzeyine ulaşmasını sağlamaktır. Ayrıca çeşitli nedenlerle çocuk sahibi olmayan çiftlerinde çocuk sahibi olmalarına yardım etmektir.

İşçilerimizin bu hizmetten faydalanmaları, eğitim hizmetleri ve tıbbi uygulama olanaklarının kendilerine sağlanması ile mümkün olacaktır.

NÜFUS PLANLAMASINDA EĞİTİMİN GEREĞİ

Nüfus Plânlaması birçoklarımız için yeni bir kavramdır. Bu hizmet insanların iyi yaşaması için düşünce ve davranışlarda değişikliği, eski alışkanlıklarda ve adetlerde yeniliği ifade eder.

Topluma takdim edilen her yeni hizmet bir mukavemetle karşılaşır. Bu mukavemet Nüfus Plânlaması içinde söz konusu olabilir. Bu nedenle konuya işçilerimizin alışması biraz zaman alacaktır. Zamanın uzaması hiçbir zaman bizleri yıldırmamalıdır.

Herşeyden evvel Nüfus Plânlamasının çok yönlü ve uzun süreli bir hizmet olduğunu kabul etmeliyiz. Bu konudaki çalışmalarımız sonunda her işçi ailesinin rahat ve mesut bir yaşama düzeyine ulaşacağına inanmalıyız. Bu inancı esas alarak Nüfus Plânlaması konusunda eğitime önem vermemiz ve işçi toplumlarının tamamını kapsamına alan yoğun bir eğitim çalışması yapmamız gerekmektedir.

Eğitimle; işçilere nüfus plânlamasının ne olup ne olmadığı anlatılmalı, kendi yaşantıları için hizmetin önemi kavratılmalı, bu çalışmaların kendilerinin iyiliği yapıldığına dini ve ahlâki değerlere karşı olmadığına ikna edilmelidirler. Böylece, eğitimi yapılan kişilerin düşünce ve davranışlarında değişiklik yaratılacak, yeni alışkanlıklar kazandırılacak, tıbbi uygulamalar için gerekli bir ortam hazırlanacaktır.

Bütün bu hususlarda etkili bir eğitim yapmak ve işçilerin hizmetten en iyi bir şekilde faydalanmalarını sağlamak öncelikle işçi liderlerinin bu konuyu benimsemelerine ve bu yönde gerekli rehberliği yapmalarına bağlıdır.

İŞÇİ EĞİTİMİNDE SENDİKALARIN VE İŞÇİ LİDERLERİNİN ROLÜ

Nüfus Plânlaması konusunda millî seviyede uygulanan programlardan şüphesiz işçi kitlelerimiz de azami ölçüde faydalanacaklardır. Ne varki, genel olarak uygulanan programların yanında, işçi eğitimi amaciyle sendikalarca hazırlanacak özel programlarında uygulanması veya sendikaların kendi hizmetiçi eğitim programlarının bir bölümü olarak işçilere bu hizmetin götürülmesi büyük faydalar sağlayacaktır.

Sendikaların bu görevlerini nasıl yapacakları diğer bölümlerde açıklanacaktır. Burada daha ziyade işçi liderlerinin işçi eğitimindeki rolleri üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Sendika kapsamına giren tüm işçilerin eğitim sorumluluğu o sendikanın en yüksek yöneticilerine aittir. Özellikle Nüfus Plânlaması konusunda işçilerin eğitiminde işçi liderlerine büyük görevler düşecektir Muhakkak ki bu kademedeki yöneticilerden nüfus plânlaması eğitim programlarının ayrıntılarını plânlamalarını veya yürütmelerini bekliyemeyiz. Çünkü onlar bununla uğraşacak zamana sahip olmadıkları gibi gerekli uzmanlığa da sahip olmayabilirler. Bununla beraber Nüfus Plânlaması konusunda yapılacak eğitim programlarının amaçlarını belirtmek, yapısını plânlamak ve programda çalışacak personelin seçiminde verilecek kararlara katılmaları gerekir. Şurasını kesinlikle bilmek lâzımdır ki, yapılacak eğitimin amacı ve gereği, sendika yöneticilerince benimsenmedikce, konuda yapılacak eğitim çabaları hiçbir zaman bir fayda ve etki sağlamıyacaktır. Bu nedenle yapılacak eğitim programlarının ve çalışmalarının başarı şansı, ister istemez üst seviyedeki sendika yöneticilerinin eğitim anlayışına, eğitimde benimsiyecekleri rollere ve yönetim kavramlarına bağlı olacaktır.

Kısaca belirtmek gerekirse; işçilerin nüfus plânlaması konusunda eğitilmeleri ve bu hizmetten istenilen şekilde faydalanmaları, işçi liderlerinin nüfus plânlaması konusuna inanmalarına ve bu konuda gösterecekleri öncülük ve büyük desteğe bağlı olacaktır.

BİR AYIN İÇİNDEN

Bakanlar, Sendikacılar toplantısı Aralık ayı başlarında Türk Standardlar Enstitüsü salonunda yapıldı. İşçi sorunlarının ele alındığı bu toplantıda Başbakan ve sekiz bakan ile Türk - İş yetkilileri ve sendika başkanları hazır bulundu. Toplantıda Bakanlar ve sendikacılar konuşarak çeşitli konularda bilgi verdiler. Resimde Başbakan Melen toplantıyı açış konuşmasını yaparken görülüyor.

Uluslararası Çalışma Teşkilâtı ile Türk - İş'in ortaklaşa düzenledigi «Nüfus Sorunları» semineri İstanbul'da yapıldı. Resimde seminere katılan sendika temsilcileri görülüyor.